

**CONSILIUL LOCAL
PUȚINȚEI**
Primăria c. Puținței, r.
Orhei

 **HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG**

ecovisio

Aprobată prin Decizia Consiliului Comunal Puținței
nr. 1.1 din 16 februarie 2024

Strategia de Dezvoltare Sustenabilă a comunei Puținței pentru anii 2024-2028

Puținței, februarie 2024

Realizarea acestui document a fost posibilă datorită suportului acordat în cadrul proiectului "Energie și transport sustenabil și sigur în Moldova" susținut financiar de către Fundația Heinrich Böll din Germania, implementat de EcoVisio, cu sprijinul experților în planificare strategică de la Institutul de Dezvoltare Urbană.

Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică și nu reflectă în mod necesar viziunea Fundației Heinrich Böll.

Cuprins:

Lista de tabele	4
Lista cu figuri	4
Abrevieri și acronime	5
1. Introducere și rezumatul executiv	6
1.1. Introducere în dezvoltare sustenabilă.....	6
1.2. Rezumat.....	8
1.3. Contextul național și regional.....	9
1.4. Comisia și echipele PSM.....	9
1.5. Aprobarea consiliului local.....	10
2. Introducere în planificarea strategică	11
2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a strategiei.....	11
2.2. Cadrul juridic și instituțional privind dezvoltarea sustenabilă.....	11
2.3. Informații generale despre comunitate.....	12
3. Profilul și analiza comunității	13
3.1. Caracteristici geografice și de mediu.....	13
3.1.1. <i>Caracteristici fizico-geografice</i>	15
3.1.2. <i>Planificare spațială</i>	17
3.1.3. <i>Resurse naturale</i>	17
3.1.4. <i>Factorii de poluare a mediului</i>	17
3.2. Demografie.....	20
3.2.1. <i>Resurse umane</i>	20
3.2.2. <i>Forța de muncă</i>	21
3.2.3. <i>Profilul migraționist</i>	21
3.3. Servicii sociale.....	23
3.3.1. <i>Caracteristicile grupurilor vulnerabile</i>	23
3.3.2. <i>Servicii sociale</i>	24
3.4. Economia.....	35
3.5. Infrastructura.....	37
3.6. Buna guvernare și management.....	39
3.6.1. <i>Gestionarea administrativă</i>	39
3.6.2. <i>Bugetul local</i>	41
3.6.3. <i>Proiecte implementate</i>	43
3.7. Analiza SWOT.....	44
4. Strategia de dezvoltare	49
4.1 Cadrul de planificare.....	49
4.2 Obiectivele strategice.....	50
4.3 Planul de acțiuni.....	51
4.4 Asigurarea cu resurse.....	66
4.5 Monitorizarea și evaluarea.....	68
Anexe	71
Anexa 1. Harta zonelor de management ale deșeurilor în profil regional.....	71
Anexa 2. Resurse, linkuri utile.....	72
Anexa 3. Fișe de proiecte.....	74

Lista de tabele

Tabelul 1 Componenta grupului pentru planificare strategică	9
Tabelul 2 Dinamica numărului populației în 2020-2023 la început de an.....	20
Tabelul 3 Mișcarea naturală și mecanică din localitate	20
Tabelul 4 Numărul de copii, elevi și tineri.....	20
Tabelul 5 Repartizarea populației ocupate pe tipuri de activități economice, persoane	21
Tabelul 6. Aspecte cantitative privind migrația	21
Tabelul 7 Persoanele cu dizabilități, la începutul anului 2023	23
Tabelul 8 Persoanele în etate	24
Tabelul 9 Detalii privind instituțiile de învățământ	24
Tabelul 10 Principalele caracteristici ale grădiniței din satul Dîșcova	25
Tabelul 11 Principalele caracteristici ale grădiniței-creșă din s. Puținței	26
Tabelul 12 Principalele caracteristici ale gimnaziului din s. Puținței	27
Tabelul 13 Principalele caracteristici ale filialei gimnaziului din s. Puținței.....	29
Tabelul 14 Principalele caracteristici ale oficiilor medicilor de familie	32
Tabelul 15 Structura fondului funciar	35
Tabelul 16 Cadrul normativ-organizațional al APL.....	39
Tabelul 17 Serviciile publice și atribuțiile lor.....	39
Tabelul 18 Veniturile bugetului local, în perioada 2019-2023, mii lei	42
Tabelul 19 Structura cheltuielilor, executate în perioada 2019-2023, mii lei	43
Tabelul 20 Tipurile de raportări privind implementarea Strategiei.....	69
Tabelul 21 Riscurile privind implementarea Strategiei	69

Lista cu figuri

Figura 1. Dezvoltarea sustenabilă	6
Figura 2. Amplasarea geografică a c. Puținței	13
Figura 3. Harta radiației solară a Republicii Moldova.....	17
Figura 4. Mecanismul derulării Strategiei.....	49

Abrevieri și acronime

APL	Administrația publică locală
BL	Bugetul local
BNS	Biroul Național de Statistică
BR	Bugetul raional
BS	Bugetul de stat
CL	Consiliul Local
CR	Consiliul Raional
IET	Instituția de educație timpurie
IT	Tehnologii informaționale
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
GAL	Grup de acțiune locală
GL	Grupul de Lucru pentru Planificare Strategică
ONG	Organizație Neguvernamentală
PPP	Parteneriat Public Privat
SA	Societate pe acțiuni
SDS	Strategie de dezvoltare sustenabilă
SRL	Societate cu răspundere limitată
UAT	Unitate Administrativ Teritorială
UE	Uniunea Europeană
TVA	Taxa pe valoare adăugată

1. Introducere și rezumatul executiv

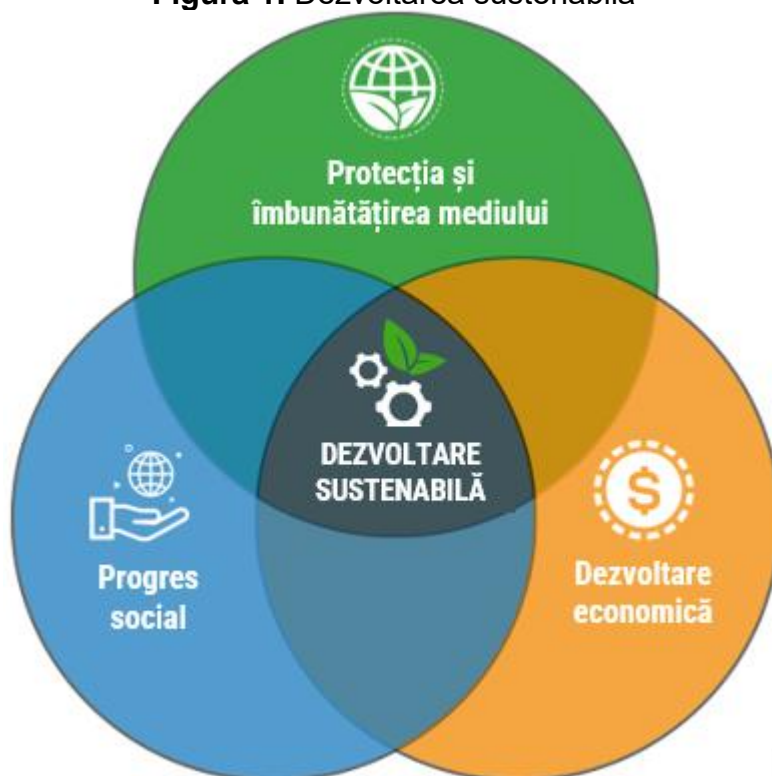
1.1. Introducere în dezvoltare sustenabilă

Mediul rural are un rol important în dezvoltarea țării, furnizând resurse esențiale și contribuind la diversitatea culturală. Dezvoltarea sustenabilă devine imperativă pentru a asigura un echilibru între nevoile umane și conservarea mediului. Conceptul de "sustenabil" se referă la capacitatea de a menține un anumit nivel sau stare pe termen lung, fără a compromite resursele sau calitatea vieții pentru generațiile viitoare.

Acest termen este adesea asociat cu trei piloni principali:

1. **Mediu:** Sustenabilitatea din perspectiva mediului înseamnă utilizarea responsabilă și conservarea resurselor naturale, protecția biodiversității, reducerea poluării și a emisiilor de gaze cu efect de seră, precum și menținerea unui echilibru în ecosisteme.
2. **Economic:** Sustenabilitatea economică implică crearea și menținerea unor sisteme economice care să fie viabile pe termen lung, să ofere prosperitate și să stimuleze creșterea economică fără a epuiza resursele sau a afecta negativ mediul.
3. **Social:** Sustenabilitatea socială se referă la capacitatea de a asigura calitatea vieții și bunăstarea pentru toți membrii unei societăți sau comunități, inclusiv echitatea, accesul la resurse și servicii, drepturile omului și oportunitățile egale.

Figura 1. Dezvoltarea sustenabilă

Sustenabilitatea implică, luarea în considerare a impactului pe termen lung al acțiunilor noastre asupra mediului, economiei și societății în ansamblu. Este o abordare care vizează găsirea unui echilibru între nevoile actuale și resursele disponibile, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi.

Dezvoltarea sustenabilă a unei comunități rurale înseamnă un proces amplu și integrat care își propune să îmbunătățească calitatea vieții locuitorilor săi în prezent, fără a compromite

resursele și oportunitățile viitoare ale comunității sau ale mediului înconjurător. Aceasta implică mai multe aspecte:

- 1. Economie locală sustenabilă:** o economie sănătoasă și sustenabilă înseamnă dezvoltarea resurselor locale, promovarea micilor afaceri, susținerea agriculturii sustenabile și a industriei locale pentru a reduce dependența de resursele externe și pentru a spori stabilitatea economică a localității. De asemenea, este crucial să se preserveze și să se promoveze cultura și tradițiile locale. Valorificarea produselor tradiționale, promovarea turismului rural și sprijinirea meșteșugurilor tradiționale nu doar conservă identitatea comunității, ci și aduce beneficii economice sustenabile.
- 2. Protecția mediului:** Îmbunătățirea calității aerului, apei și solului prin practici ecologice, reducerea emisiilor de carbon și protejarea biodiversității locale sunt aspecte fundamentale ale unei dezvoltări sustenabile. Agricultură, fiind sursa principală de trai din spațiul rural, trebuie să evolueze către practici sustenabile. Adoptarea metodelor de agricultură ecologică, reducerea utilizării pesticidelor și îngrășămintelor chimice, promovarea diversității culturilor contribuie la menținerea fertilității solului și la conservarea biodiversității locale.
Promovarea reciclării, gestionarea corespunzătoare a deșeurilor organice și reducerea utilizării plasticului pot contribui semnificativ la conservarea mediului și la menținerea unui peisaj rural curat și sănătos.
- 3. Utilizarea eficientă a resurselor:** promovarea tehnologiilor și practicilor care să reducă consumul de resurse precum apa și energia, gestionarea eficientă a deșeurilor sunt esențiale pentru a menține un echilibru între nevoile prezente și cele viitoare. Este esențial să se promoveze utilizarea eficientă a resurselor de apă. Implementarea tehnologiilor de irigații inovatoare și colectarea apei de ploaie pot reduce dependența de sursele tradiționale de apă și pot contribui la prevenirea degradării solului. Astfel, se asigură o agricultură sustenabilă și se previne epuizarea resurselor naturale.
- 4. Societate incluzivă și participativă:** implicarea comunității în procesul decizional, promovarea egalității, accesul la educație și servicii de sănătate, sprijinirea diversității culturale și sociale sunt aspecte cheie pentru o dezvoltare sustenabilă. Îmbunătățirea accesului la educație și servicii medicale, precum și crearea de oportunități de angajare în afara sectorului agricol, contribuie la diversificarea economiei locale și la reducerea vulnerabilității la schimbările climatice sau la fluctuațiile pieței agricole.
- 5. Infrastructură și planificare urbană sustenabilă:** planificarea adecvată a teritoriului, infrastructură bine concepută și adaptată, inclusiv transportul, energiile regenerabile și construcțiile sustenabile, sunt cruciale pentru un sat sustenabil.
- 6. Reziliență și adaptabilitate la schimbările climatice:** dezvoltarea unei comunități rurale sustenabile implică capacitatea de a se adapta la schimbările climatice și de a implementa măsuri pentru reducerea riscurilor asociate acestora. Mulți locuitori ai zonelor rurale încă depind de surse tradiționale de energie, cum ar fi lemnul sau cărbunele, cu impact negativ asupra mediului și sănătății umane. Investițiile în surse de energie regenerabilă, precum energia solară sau eoliană, pot oferi spațiul rural independența energetică și reducerea amprente de carbon.
- 7. Creșterea economică echitabilă:** dezvoltarea economică trebuie să fie echitabilă și să ofere oportunități egale pentru toți locuitorii satului, reducând disparitățile și promovând incluziunea socială.

8. Educarea și conștientizarea comunității: o componentă vitală este educația și conștientizarea comunității despre importanța și beneficiile dezvoltării sustenabile, încurajând implicarea activă și responsabilă a tuturor. Implicarea activă a comunității în procesul de luare a deciziilor este esențială pentru succesul dezvoltării sustenabile în spațiul rural. Consultările publice, participarea la proiecte locale și educația comunitară sunt chei în construirea unui consens și în creșterea susținerii pentru inițiativele de dezvoltare sustenabilă

Dezvoltarea sustenabilă a unei comunități rurale implică astfel un echilibru între dimensiunile economice, sociale și de mediu, având în vedere nevoile prezentului fără a compromite resursele și oportunitățile viitoare ale generațiilor următoare. Este un proces complex și continuu care necesită colaborare și angajament din partea tuturor membrilor comunității, inclusiv în procesul de planificare strategică a viitorului pentru a asigura o dezvoltare armonioasă continuă.

Abordarea integrată, care acoperă toate dimensiunile dezvoltării sustenabile, este esențială pentru a crea comunități reziliente, care să ofere un mediu sănătos pentru generațiile actuale și viitoare. Prin investiții în practici agricole durabile, diversificarea economiei, promovarea accesului la servicii esențiale și conservarea patrimoniului cultural, spațiul rural poate deveni un exemplu pozitiv cum dezvoltarea sustenabilă poate transforma viețile oamenilor și poate proteja mediul înconjurător.

1.2. Rezumat

Strategia de Dezvoltare Sustenabilă (în continuare SDS) reprezintă un set organizat de obiective, direcții și acțiuni planificate pentru a îmbunătăți calitatea vieții, a stimula progresul în cadrul unei comunități locale, creșterea socio-economică și cu utilizarea eficientă, responsabilă a resurselor existente fără a dăuna mediului. Aceasta este esențială pentru că oferă o abordare coerentă și pe termen lung pentru atingerea obiectivelor comunității, luând în considerare diversitatea nevoilor și aspirațiilor membrilor săi.

Procesul de planificare strategică este unul complex și are o abordare comprehensivă, implicând comunitatea, autoritățile locale și părțile interesate, pentru a identifica oportunități de depășire a provocărilor specifice spațiului rural.

Strategia de Dezvoltare Sustenabilă (în continuare SDS) a c. Puținței pentru perioada 2024 – 2028 a fost elaborată cu sprijinul Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică (în continuare GL), creat prin Dispoziția primarului c. Puținței nr. 272 din 20.10.2023, cu asistența tehnică și metodologică din partea consultanților Institutului de Dezvoltare Urbană, în cadrul proiectului "Energie și transport sustenabil și sigur în Moldova", implementat de Eco Visio și finanțat Fundația Heinrich Böll din Germania. Conținutul acestui document ține de responsabilitatea GL și nu reflectă în mod necesar viziunea finanțatorului.

Strategia de dezvoltare prezintă analiza situației existente, elaborarea viziunii, obiectivelor strategice și planului de acțiuni pentru perioada 2024-2028, asigurarea cu resurse, mecanismul de monitorizare și evaluare, precum și prezentarea portofoliului de proiecte prioritare ale comunității.

Strategia evidențiază punctele forte ale comunității, analizează punctele slabe, oportunitățile și riscurile, bazându-se pe potențialul socio-uman, dezvoltarea economiei locale, serviciile publice, instituțiile infrastructurii educaționale, culturale, sociale și de afaceri, gestionarea rațională a resurselor naturale, precum și pe capacitatea autorităților publice locale și

structurilor societății civile privind asumarea responsabilității pentru procesul de dezvoltare locală sustenabilă în următorii 5 ani de zile.

Resursele necesare pentru implementarea Strategiei sunt estimate la 58,1 mln. lei, ceea ce cu mult depășește posibilitățile financiare ale comunității, fiind necesar un efort considerabil al APL, instituțiilor publice, agenților economici în atragerea de fonduri pentru dezvoltarea sustenabilă a comunității.

La baza elaborării documentului stau câteva principii, cum ar fi: (i) promovarea unei guvernări locale profesionale, eficiente și responsabile; (ii) promovarea unui proces decizional participativ, transparent, (iii) promovarea și implementarea principiilor dezvoltării durabile la nivel local.

1.3. Contextul național și regional

SDS reprezintă principalul document de dezvoltare a localității, fiind un document complex, elaborat printr-un larg parteneriat, care are la bază documentele de programare:

- **raională** - Strategia de dezvoltare a raionului Orhei 2021-2025),
- **regională** - Programul Operațional Regional Centru 2022-2028,
- **națională** - Strategia națională de dezvoltare "Moldova Europeană 2030", Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2022-2028, Strategia de Gestionare a Deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013 – 2027, Programului național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027 și Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027, Programul național de extindere și reabilitare a pădurilor 2023 – 2032, Strategia de alimentare cu apă și sanitație pentru anii 2014 – 2028; alte strategii naționale sectoriale de dezvoltare;
- **strategii și programe supra-naționale** - Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, Strategia UE pentru Regiunea Mării Negre 2020-2030.

1.4. Comisia și echipele PSM

Prezentul document reprezintă Strategia de Dezvoltare Sustenabilă a comunei Puținței pentru perioada 2024-2028, elaborată într-un mod participativ, cu implicarea diferitor categorii sociale de cetățeni.

SDS reprezintă un document de politică publică, care va ghida acțiunile Administrației Publice Locale, în strânsă cooperare cu sectorul economic, mediul asociativ și instituțiile publice de nivel local, în următorii 5 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a localității.

Pentru elaborarea strategiei a fost creat un grupul de lucru, componența căruia a fost aprobată prin Dispoziția primarului nr. 272 din 20.10.2023, după cum urmează:

Tablelul 1 Componența grupului pentru planificare strategică

Nr.	Nume, Prenume	Funcția, calitatea deținută
1.	Celan Ion	Primarul comunei Puținței
2.	Mihăila Elena	Directorul IET Dișcova
3.	Sorocean Ludmila	Secretarul Consiliului local Puținței
4.	Zatic Tudor	Contabil-șef aparatul primarului
5.	Paciu Marcela	Contabil aparatul primarului / contabil ÎM Comunală Puținței
6.	Rusnac Mariana	Specialist aparatul primarului
7.	Mihăilă Maria	Asistent social comunitar

Nr.	Nume, Prenume	Funcția, calitatea deținută
8.	Lazari Igor	Administratul ÎM Comunală Puținței
9.	Platon Tatiana	Directul Căminului cultural Dișcova
10.	Volcu Ludmila	Bibliotecar principal BP Dișcova
11.	Motricală Anatolie	Directorul Casei de cultură Puținței
12.	Zatic Lidia	Directorul artistic Casa de cultură Puținței
13.	Sorocean Eduard	Directul Căminului cultural Vîprova
14.	Holban Tatiana	Directorul-interimar IET Puținței
15.	Stratu Elena	Directorul IP Gimnaziul Puținței
16.	Panfilii Victoria	Medic de familie la CMF "Panfilii Pavel"
17.	Ungureanu Liuba	Responsabil în cadrul Centrului de Tineret
18.	Jingan Ion	Polițist de sector
19.	Panaiti Valentina	Șefa oficiului poștal Vîprova
20.	Unțescu Petru	Reprezentant societatea civilă
21.	Lazari Veaceslav	Reprezentant societatea civilă
22.	Paciu Natalia	Consilier local
23.	Ceban Galina	Consilier local

Consultanți în planificare strategică, Institutul de Dezvoltare Urbană:
Guțuțui Veaceslav, Cimbir Cornelia.

1.5. Aprobarea consiliului local

Strategia a fost aprobată prin Decizia Consiliului Local Puținței nr. ____ din __.____.2024.

2. Introducere în planificarea strategică

2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a strategiei

SDS a fost elaborată pentru a impulsiona dezvoltarea sustenabilă a localității pe perioada 2024-2028, de a stabili repere clare pentru conjugarea efortului comun al membrilor comunității (inclusiv celor stabiliți în afara localității) și cu atragerea diferitor parteneri, orientat spre îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, cu respectarea principiilor de dezvoltare durabilă.

Metodologia de lucru a respectat logica elaborării unei strategii:

- 1) **Diagnosticul situației existentei**, bazat pe datele existente și realizat cu implicarea părților interesate (administrația publică, mediul de afaceri, societatea civilă, instituțiile publice din teritoriu) și a responsabililor pe domeniile menționate. Această analiză, ce conține o dimensiune tematică, dar și una integrată, a servit drept material de lucru în cadrul grupurilor de lucru: economic, social-educational, mediu, infrastructură, administrație publică.
- 2) **Analiza SWOT** - instrument de analiză a potențialului de dezvoltare a comunității, evidențiază punctele tari și slabe, oportunitățile și amenințările rezultate din diagnosticul teritoriului pe baza unui proces participativ al părților interesate (grupuri de lucru sectoriale, interviuri, ateliere de lucru, focus grup-uri, dezbateri cetățenești).
- 3) Strategia conține **viziunea, obiectivele generale și specifice** de dezvoltare și principalele acțiuni de dezvoltare ale localității. Acestea sunt măsurabile în termeni de timp, relevanță și rezultate concrete.
- 4) **Planul de acțiuni 2024 – 2028** conține acțiunile concrete de întreprins pe termen scurt și mediu pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare stabilite în Strategie. În plan sunt stabiliți responsabilii, sursele de finanțare, termenii de implementare
- 5) **Mecanismul de monitorizare și evaluare** include elementele de bază pentru a crea sistemul de verificare, monitorizare, evaluare și raportare a progreselor realizate în implementarea Strategiei.
- 6) **Portofoliul de proiecte prioritare** include fișele la câteva proiecte din diferite domenii, prioritare de dezvoltare a comunității.

Metodologia de elaborare a asigurat caracterul participativ și transparent al acestui document prin organizarea de interviuri, chestionare, ateliere de lucru, focus grupuri, training-uri, grupuri de lucru sectoriale, consultări și audieri publice în fazele esențiale de elaborare, pentru exprimarea nevoilor și aspirațiilor tuturor categoriilor sociale. Au fost respectate principiile egalității și echității de gen, incluziunii și reprezentativității tuturor grupurilor din cadrul comunității (criterii de vârstă, sex, etnie, apartenență religioasă, categorii vulnerabile, etc.).

Pe baza planului de acțiuni al SDS vor fi elaborate planuri anuale de activități pentru Consiliul Local și Primărie, a altor instituții și entități responsabile de implementarea activităților respective.

2.2. Cadrul juridic și instituțional privind dezvoltarea sustenabilă

SDS reprezintă un document de planificare strategică integrată la nivel local, un instrument esențial pentru factorii de decizie, pentru părțile interesate și mai ales pentru cetățeni, unde sunt identificate cele mai raționale, eficiente soluții pentru creșterea calității vieții, pentru o dezvoltare durabilă pe termen mediu și lung în comunitate.

Strategia a fost elaborată cu suportul GL, constituit prin Dispoziția primarului c. Puținței nr. 272 din 20.10.2023, cu asistența tehnică și metodologică din partea consultanților Institutului de

Dezvoltare Urbană, în cadrul proiectului "Energie și transport sustenabil și sigur în Moldova", finanțat de către Fundația Heinrich Böll din Germania și implementat de EcoVisio.

Conținutul acestui material ține de responsabilitatea GLPS și nu reflectă în mod necesar viziunea finanțatorului,

2.3. Informații generale despre comunitate

Comuna Puținței este o unitate administrativ-teritorială de nivelul I din raionul Orhei, constituită din 3 localități. Cuprinde satele Puținței, Dîșcova și Vîprova.

Suprafața comunei este de 3 931 ha. Comuna Puținței este o localitate în raionul Orhei, Republica Moldova situată la latitudinea 47.3738 grade, longitudinea 28.5761 grade și altitudinea de 128 metri față de nivelul mării. Localitatea se află la o distanță de 27 km de centrul raional Orhei, 75 km de municipiul Chișinău.

Populația totală a la 01.01.2023 a fost de 2290 de locuitori, fiind în descreștere în comparație cu anul 2020, conform datelor oferite de primăria comunei. În comunitate activează mai multe instituții educaționale, cultură, ocrotirea sănătății, agenți economici.

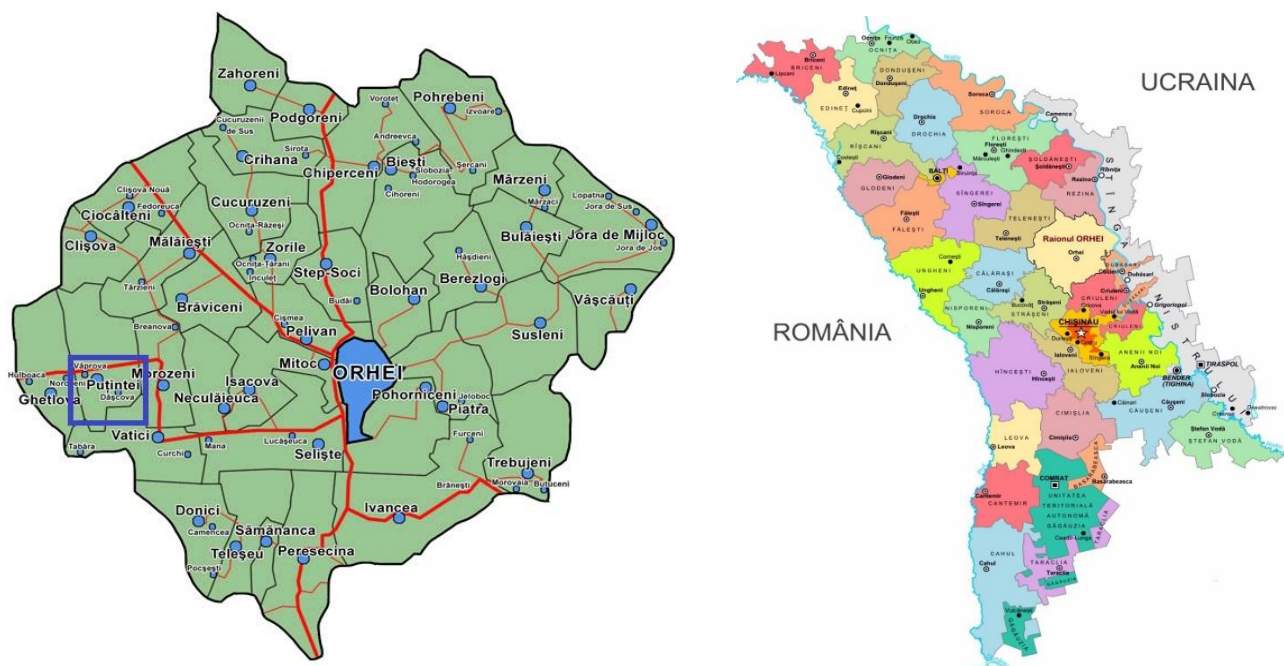
Adresa juridică - Republica Moldova, r-ul Orhei, com. Puținței.

3. Profilul și analiza comunității

3.1. Caracteristici geografice și de mediu

Poziționarea geografică | Comuna Puținței este o localitate în raionul Orhei, Republica Moldova situată la latitudinea 47.3738 grade, longitudinea 28.5761 grade și altitudinea de 128 metri față de nivelul mării. Localitatea se află la o distanță de 27 km de centrul raional Orhei, 75 km de municipiul Chișinău.

Figura 2. Amplasarea geografică a c. Puținței

Suprafața totală ocupată de domeniile comunei este de 4120 ha, iar suprafața a terenurilor localității constituie 357,51 ha. Din componența comunei fac parte localitățile Puținței, Dișcova și Vîprova..

Istoric | **Denumirea Puținței** a fost documentat în anul 1547. Se păstrează câteva legende despre proveniența denumirii satului Puținței. În una din ele se spune, că pe lângă Puțințeiul de astăzi era un drum, care unea Călărașul cu Orheiul. Drumetii, trecând pe acest drum, găseau apă bună la un izvor lângă câțiva tei. Locul acesta a fost numit „Puținței” – «fântână/put dintre tei». Etimologia populară a dezvoltat un cult pentru acest arbore în sat, determinând plantarea lui simbolică cu diferite ocazii. A doua legendă explică proveniența denumirii localității de la diminutivul "Puțințel", care, cu referire la făptura umană, desemnează un om scund și subțirel, mititel. Această „pudoare” neîntemeiată, dar naturală față de orice toponim psihologic, a generat o legendă destinată a crea o etimologie populară a denumirii localității, falsă, dar „mai nobilă”.

Denumirea satului se păstrează neschimbat până în zilele noastre. Conform recensământului populației din anii 1817 în satul Puținței existau 44 case, iar celui din anul 1910 existau deja 189 gospodării și locuiau 630 locuitori.

În perioada sovietică aici s-a aflat o brigadă a gospodăriei colective „Cepaev”, specializat în cultura tutunului, viticultură, pomicultură. În sat a fost deschisă o școală medie, club cu

instalație cinematografică, bibliotecă, ateliere de deservire socială, oficiu poștal, grădiniță, magazin. În anul 2022 satul Puținței a marcat jubileul de 475 ani.

Denumirea Dișcova propune compararea lui cu antroponimul Dașco, atestat documentar la 1582, și antroponimul Dașcu, denumirea unui bătrân din moșia Suruceni, înregistrat documentar la 1732. După toponimistul ucrainean Iulian Redko, numele Dașco este un hipocoristic, de la Danilo sau poate de la Bogdan. După părerea noastră, toponimul Dișcova ar putea fi pus în legătură și cu antroponimul ucrainean Дичко (pronunție Dâcico, cu accent pe prima sau pe a doua silabă), având ca etimon adjectivul Дикий (sălbatic), și provenit fie de la acest adjectiv care a dat un antroponim calificativ în aceeași formă (cu referire la o persoană mai retrasă, neprietenoasă, care refuză comunicarea), fie de la apelativele дичко (cal sălbatic) sau дичка (pom sălbatic fructifer), cunoscute și ca antroponime. Pentru completarea tabloului, trecem în revistă și etimologia populară falsă de la verbul rusesc дышать (a respira), care a produs o legendă referitoare la denumirea localității: „Pe una din văile satului din mahalaua Valea lui Gheorghe era un stejar mare umbros. În timpul lucrărilor de vară, când era timpul călduros, oamenii boierului se odihneau la umbra acestui stejar spunând «mergem la дышать».

Boierul, lordache Millo a stăpânit aici suprafețe mari de pădure, pământ, vii și livezi. În 1861, moștenitorul său, Constantin Millo, a construit la Dișcova o fabrică de vin. La începutul secolului XX satul număra 174 de gospodării și 1 090 de locuitori. În anul 2022 satul Dișcova a marcat 440 ani.

Satul Vîprova a fost documentat în anul 1436 și are la bază apelativul slavon венрь (mistreț, porc sălbatic, vier sălbatic), care a dat în limba ucraineană contemporană termenul „венр”, în rusă „венрь”, iar în bulgară „венър”. Este posibil ca acest apelativ să fi produs un antroponim. Astfel toponimul Vîprova poate fi interpretat fie ca Valea Mistrețului/Mistreților, fie ca Valea lui Mistreț. O dovadă în susținerea etimologiei propuse o constituie forma Vepreva pentru toponimul nostru, atestată în Cartea de întăritură de la Iliiaș-voievod din 8 aprilie 1547 (7055) pentru împărțeala a două locuri de pustie pe Cula— Vepreva și Hluboca— făcută între nepoții lui Hodco Crețovici.

Legenda populară pentru denumirea localității este următoarea: „Teritoriul satului Vîprova de azi era în vechime acoperit cu păduri, iar localitatea se găsea aproximativ la 2 km spre nord de Vîprova de azi, într-o vale, care în zilele noastre poartă denumirea de Valea Vîprovei, ori cum spun bătrânii Valea Hripovei. Se povestește în popor că în această vale era o râpă înconjurată de tufișuri, unde veneau multe vipere. Oamenii spuneau despre această localitate Lângă râpa cu vipere. Mai târziu viperele au dispărut, iar numirea de Vipera, Vîpra, Vîprova a rămas până în zilele noastre. Și această legendă a creat un cult nemeritat al viperelor în localitate. La Vîprova s-a aflat un centru de prelucrare a fructelor și legumelor, centru de colectare a tutunului. Satul Vîprova a marcat jubileul de 585 ani în anul 2021.

Descrierea din Dicționarul Geografic al Basarabiei an. 1904 de Zamfir Arbore, spune, că:

- Puținței este un sat, în județul Orhei, volostea Isacova, așezat pe coasta dreaptă a văii Cula, spre vest de satul Dâșcova. La nord se mărginește cu satul Trăisteni. Are 124 case, cu o populație de 744 suflete, răzeși; o biserică, cu hramul Sf. Nicolae; 230 vite mari, împrejurul satului sunt vii.
- Viprova sau Troisteni este sat, în județul Orhei, volostea Isacova, așezat în valea Culei, la nord de satul Puținței. Are 197 case, cu o populație de 910 suflete, țărani români; biserică.
- Dișcova este un sat, în jud. Orhei, volostea Isacova, așezat pe coasta dreaptă a văii Cula, între satele Puținței și Morozeni. Are 174 case, cu o populație de 1090 suflete

țărani români; o biserică, școală elementară rusească, 6 mori de vânt. Sunt multe vii și grădini cu pomi..

3.1.1. Caracteristici fizico-geografice

Suprafața comunei este de 3 931 ha. Arealul teritorial-administrativ dispune de resurse naturale relativ reduse. Relieful terenurilor comunei este lin, predominant de altitudini joase (50 – 150 m), altitudinea medie este de 128 metri față de nivelul mării, cu o bonitate a solurilor (59%). Aparține Podișului Moldovei Centrale, partea de nord-est (cu localitățile din microregiunea Peresecina, Teleșeu, Sămănanca, Donici, Seliște, Isacova, Vatici, Morozeni, Puținței, Clișova, Ghetlov) și reprezintă o combinație de cumpene înguste în formă de creastă cu văi adânci și largi, versanții cărora sunt fragmentați de depresiuni numite hârtoape. Relieful, ca factor principal de formare a solului, are un rol deosebit. El influențează asupra repartizării energiei solare, curenților de aer, regimului de apă, repartizarea precipitațiilor atmosferice și altele.

Pe teritoriul comunei există circa 178 ha de terenuri supuse unui grad avansat de erodare. Relieful comunei este prielnic pentru cultivarea porumbului, soii, rapiței și a culturilor cerealiere și îndeosebi a viilor și livezilor. Resursele acvatice sunt prezentate de bazinul hidrografic a râului Cula. Importante surse acvatice sunt izvoarele și fântânile alimentate de apele subterane.

Distanța directă până în or. Orhei este de 27 km. Distanța directă până în or. Chișinău este de 70 km. Suprafața totală a localității- 1.650 ha. Comuna se mărginește: la sud – cu satul Tabăra; la nord – cu satul Clișova; la est –cu satul Morozeni; la vest – cu satul Hulboaca.

Comuna face parte din Parcul național Orhei, fiind unul din cele două parcuri naționale ale Republicii Moldova. Are statut de instituție publică, conform legislației Republicii Moldova. Crearea parcului a fost susținută de PNUD și Fondul Global de Mediu.

Parcul național este amplasat în zona centrală a Republicii Moldova, la o distanță de 46 km nord de orașul Chișinău. Suprafața totală constituie 33792,09 ha și reieșind din scopul și obiectivele stabilite, teritoriul este divizat în 4 zone de management, fiecare având un regim corespunzător:

- A. Zona de protecție integrală, cu suprafața totală de 992,4 ha;
- B. Zona de protecție și recreație de scurtă durată, cu suprafața totală de 16836 ha;
- C. Zona de recreere, destinată unui agrement de lungă durată, cu suprafața totală de 723 ha;
- D. Zona economică, cu suprafața totală de 15240,69 ha.

Obiectivele de activitate ale Parcului național Orhei sunt:

- asigurarea conservării biodiversității
- menținerea și îmbunătățirea calității serviciilor ecosistemice
- menținerea diversității genetice a plantelor
- promovarea agriculturii ecologice
- restabilirea pădurilor, pășunilor, luncilor
- conservarea resurselor de apă,
- sporirea activităților de recreare și valorificarea potențialului turistic

Parcul național se află în zona Podișului Central Moldovenesc, în hotarele administrativ-teritoriale ale raioanelor Orhei, Strășeni, Călărași și Criuleni, cuprinzând total sau parțial 18 localități, printre care: Ghetlova, Morozeni, Neculăieuca, Ivancea, Persecina, Donici, Teleșeu,

Pohorniceni, Puținței, Trebujeni, Seliște, Vatici, Codreanca, Românești, Țigănești, Bravicea, Săseni și Mașcăuți. Nucleele principale sunt rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi”, rezervația peisagistică Trebujeni, segmentul de pădure Curchi cu mănăstirea omonimă și rezervația peisagistică Țigănești cu mănăstirea Țigănești.

Parcul național Orhei beneficiază un regim special de protejare și conservare a speciilor de plante și animale sălbatice, elementelor și formațiunilor cu valoare ecologică, științifică, recreațională și culturală deosebită, amplasate în această zonă. Varietatea condițiilor naturale locale de relief și climă au determinat diversitatea a florei și faunei din Parcul Național Orhei, unde au fost inventariate peste 700 de specii de floră ce aparțin la 334 genuri și 80 familii din încrengăturile Pteridophyta - Ferigile (0,2%) și Magnoliophyta - Plante cu flori (98,0%).

Tate aceste specii au un potențial fitoeconomic valoros, în limitele ei fiind evidențiate 6 categorii de plante utile: ornamentale, medicinale, melifere, alimentare, industriale și furajere. Rezultatele investigațiilor efectuate privind diversitatea floristică denotă prezența tuturor elementelor reprezentative și rare, confirmând importanța națională și internațională a acestei arii pentru protecția diversității biologice. Astfel în flora parcului au fost evidențiate 52 specii de plante rare cu diferit grad de periclitate în conformitate cu Uniunea Internațională de Conservare a Naturii IUCN.

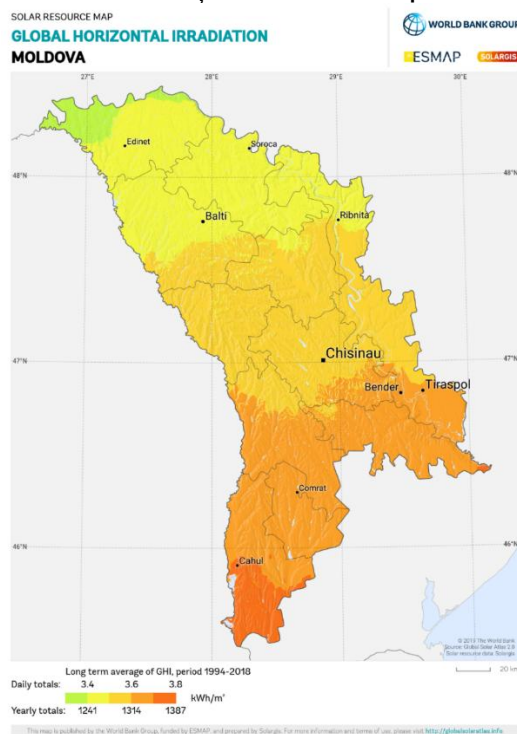
Clima | Raionul Orhei se caracterizează printr-o climă temperată continentală, cu iarna blândă și scurtă (temperaturile medii a lunii ianuarie: -30 – 50° C), vara caldă și lungă (temperaturile medii a lunii iulie: +20 - +22 °C), cu o cantitate relativ mică de precipitații. În funcție de latitudine, altitudine și particularitățile orografice pe teritoriul raionului se delimitează trei zone climaterice, în care temperaturile medii în fiecare zonă variază cu 2-3 grade. Temperatura medie a anului este de 8,60 – 9,2 °C. Minimul absolut de temperatură istoric constituie -39,0 -40,0 °C, maximum absolut variază între +36,0 +42,0 °C. Primele înghețuri apar în octombrie, ultimele primăvara la sfârșitul lui aprilie. Durata perioadei de temperatură fără ger este de 165 – 180 zile, pe sol 145 – 150 zile.

Acoperirea solului cu zăpadă se realizează în anii geroși și atinge o înălțime de până la 25 cm. În perioada anului predomină curenții de aer nord-vest și nordice. Cantitatea anuală de precipitații atmosferice variază anual în limitele a 450 – 550 mm. Din suma anuală de precipitații aproximativ 65 – 70% cad în perioada caldă a anului (aprilie – noiembrie) și numai 30% în perioada rece (decembrie – martie) sub formă de zăpadă și lapoviță. Prima zăpadă apare la sfârșitul lunii noiembrie, începutul lunii decembrie. Perioada secetoasă începe în luna iulie și durează 2-3 luni. Sunt frecvente și vânturi uscate. Resursele agroclimatice a teritoriului formează condiții favorabile pentru cultivarea și creșterea culturilor agricole..

Bazine acvatice | Resursele acvatice sunt prezentate de bazinul hidrografic a râului Cula. Importante surse acvatice sunt izvoarele și fântânile alimentate de apele subterane.

Radiația solară | Conform graficului privind radiația solară comuna Puținței are o amplasare favorabilă, iar locuitorii pot beneficia de o sursă gratuită de energie regenerabilă.

Figura 3. Harta radiației solare a Republicii Moldova

3.1.2. Planificare spațială

Localitatea nu are elaborat Planul Urbanistic General. Comuna este împărțită în 3 localități: Puținței, Dîșcova și Vîprova.

3.1.3. Resurse naturale

Subsolul localității Puținței dispune de resurse naturale specifice: calcaluri, argilă, nisip, dar extracția acestora nu este autorizată.

Solurile sunt principala bogăție a localității. De prelucrarea și utilizarea eficientă a acestora depinde atât economia comunei, raionului, cât și cea națională. Capitalul funciar al s. Puținței, r-nul. Orhei ocupă o suprafață de circa 3931 ha, dintre care 1912,14 ha sunt terenuri cu destinație agricolă. Calitatea solurilor din care este constituit capitalul funciar este relativ înaltă. Circa 80% din teritoriul comunei este acoperit cu cernoziomuri. Bonitatea medie a solurilor este apreciată cu 56 baluri. Analiza denotă, că majoritatea din terenurile capitalului funciar pot fi folosite în scopuri agricole oferind posibilitatea atingerii unor randamente înalte de utilizare a acestora, excepție fiind terenuri degradate.

Relieful comunei Puținței este deluros, dealurile fiind separate între ele de pâraie, vâlcele și râpi.

3.1.4. Factorii de poluare a mediului

Calitatea aerului | În c. Puținței volumul noxelor degajate în atmosferă este minim, reieșind din faptul că pe teritoriul comunei nu există depozite de îngrășăminte și pesticide.

Principalele surse de poluare a mediului constituie transportul auto, gunoștile neautorizate, arderea tuturor tipurilor de combustibil în gospodăriile personale, arderea ilegală a miriștii și deșeurile de la animale din gospodăriile personale.

Calitatea solului | Principalul factor de degradare a solurilor este eroziunea. Activitatea economică a condus la intensificarea proceselor de degradare a terenurilor și învelișului de sol. Reducerea exagerată a aplicării îngrășămintelor conduce la epuizarea conținutului de elemente fertile în soluri și la scăderea productivității terenurilor. Practica agricolă demonstrează că, capacitatea de producție și recoltele cresc prin utilizarea tehnologiilor avansate, mașinilor și uneltelor perfecționate, efectuarea lucrărilor de irigare, desecare, drenare, de prevenire și combatere a eroziunii solului, etc. Nerespectarea acestor cerințe duce la micșorarea roadelor și degradarea stratului fertil a solului-humusul.

În localitate sunt proprietari de terenuri agricole care utilizează chimicale, pesticide, ceea ce influențează negativ calitatea solului. De asemenea, un impact semnificativ îl are arderea miriștilor.

În contextul dezvoltării sustenabile, urmează de atras atenție asupra implementării abordărilor din cadrul agriculturii organice. Agricultura organică în sate reprezintă o paradigmă modernă și sustenabilă pentru producția alimentară, abordând nu doar nevoia de hrană, ci și preocupările legate de mediu, sănătate și comunitate. Unul dintre pilonii agriculturii organice în sate este abandonarea utilizării pesticidelor și a îngrășămintelor chimice sintetice în favoarea metodelor naturale de protecție a culturilor și a îmbunătățirii fertilității solului. Prin adoptarea unor practici agricole durabile, agricultorii organici contribuie la menținerea biodiversității și la evitarea poluării solului și a apelor subterane, protejând astfel ecosistemele locale. O altă caracteristică definitorie a agriculturii organice în sate este promovarea unor sisteme agricole integrate, care să includă rotația culturilor, gestionarea eficientă a resurselor de apă și utilizarea metodelor de combatere a dăunătorilor bazate pe echilibrele naturale. Aceste practici contribuie la menținerea sănătății solului și la prevenirea degradării acestuia, asigurând disponibilitatea și calitatea resurselor agricole pentru generațiile viitoare. Agricultura organică nu se rezumă doar la practici agricole, ci promovează și dezvoltarea comunităților rurale durabile. Prin sprijinirea producției locale, consumatorii din comunitate susțin direct agricultorii locali, contribuind la creșterea economică a zonelor rurale și la reducerea dependenței de lanțurile agroalimentare globale. Aceasta are un impact pozitiv asupra stabilității economice și sociale a comunităților rurale.

Un alt avantaj al agriculturii organice în sate este legat de sănătatea umană. Produsele obținute prin metode organice sunt mai puțin susceptibile la reziduurile de pesticide și substanțe chimice, oferind astfel consumatorilor produse mai sănătoase. Totodată, evitarea utilizării antibiotice în creșterea animalelor în agricultura organică contribuie la prevenirea rezistenței la antibiotice în rândul populației umane.

Calitatea apei potabile | Analiza apei din fântânile comunei, iazuri, efectuată în anul 2019 de către Centrul de sănătate Orhei, a scos în evidență faptul că apa potabilă a 75% din fântânile supuse analizei are un procent înalt de nitrați, nitriți și urme de amoniac ce întrec cotele admisibile. Analizele repetate efectuate, au demonstrat că apa potabilă din fântânile localității nu s-a îmbunătățit.

Gestionarea deșeurilor | Comuna nu dispune de o gunoiște autorizată și nu are organizată colectarea centralizată a deșeurilor. Majoritatea deșeurilor menajere solide generate în comuna Puținței (cca. 300 tone/an) sunt colectate și transportate de localnici de sine stătător la cele 2 gunoiști neautorizate: în satul Vîprova cu suprafața de 1,5 ha și satul Dișcova cu suprafața de 1,0 ha. Din cauza lipsei gunoiștii autorizate și a sistemului de colectare a deșeurilor, în preajma comunei periodic apar gunoiști stihionice, neautorizate.

Este absolut necesară organizarea unui serviciu comunitar de management al deșeurilor menajere solide. Evacuarea deșeurilor: Primăria dispune de Deșeurile sunt transportate de către populație în mod individual

Pentru asigurarea susținerii populației, dezvoltarea serviciului de salubritate trebuie realizată cu implicarea comunitară, atât la configurarea elementelor serviciului, cât și la mobilizarea de fonduri pentru cofinanțarea activităților de implementare a serviciului.

Conform Programului național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027 și Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027 localitatea Puținței face parte din Regiunea de Dezvoltare nr. 6 (vezi harta din Anexa 1).

3.2. Demografie

3.2.1. Resurse umane

Populația totală a la 01.01.2023 a fost de 2290 de locuitori, fiind în descreștere în comparație cu anul 2020, conform datelor oferite de primăria comunei. Numărul femeilor în comparație cu cel al bărbaților este mai mare și a constituit, în 2023 la începutul anului, 1249 persoane sau 54,5% din totalul populației.

Tabelul 2 Dinamica numărului populației în 2020-2023 la început de an

Anul	Total	Bărbați	Femei
2020	2306	1054	1252
2021	2305	1033	1272
2022	2292	1044	1248
2023	2290	1041	1249

Sursa: Primăria localității

Sporul natural a avut o dinamică negativă în perioada 2020-2023: în 2022 – 17 persoane, în 2021 – 33 persoane, în 2023 – 13 persoane. Cazuri de mortalitate infantilă nu au avut loc. Dinamica diferenței numărului sosirilor și celor plecați oficial (soldul migrator net) este pozitivă: 16 în 2022 și 17 în 2023. Grație acestui fapt, ritmul de descreștere a populației localității nu a fost așa de mare, iar variațiile în numărul de născuți și decedați a contribuit la această schimbare..

Tabelul 3 Mișcarea naturală și mecanică din localitate

Anul	Populația la început de an	Născuți	Decedați	Numărul persoanelor sosite, oficial	Nr. persoanelor plecate, oficial
2020	2306	10	27	35	19
2021	2305	7	40	32	12
2022	2292	7	22	34	21
2023	2290	9	22	28	15

Sursa: Primăria localității

Ponderea copiilor și elevilor de vârstă preșcolară și școlară este scăzută, constituind 14,9% din totalul populației sau 342 persoane. Un număr semnificativ de copii sunt în vârstă preșcolară (76), iar majoritatea acestora (65) frecventează grădinița. Segmentul de vârstă 6(7) - 18 ani cuprinde 266 de persoane, cu subgrupuri distincte pentru elevii din clasele 1-4 (101), elevii din clasele 5-9 (95 persoane) și tinerii de până la 18 ani (16-18 ani) – 70 persoane.

Tabelul 4 Numărul de copii, elevi și tineri

Populația comunei	Masculin	Feminin	Total
Total	1041	1249	2290
inclusiv:			
- De vârstă preșcolară (0-6(7) ani	35	41	76
dintre aceștia frecventează grădinița	28	37	65
- 6 (7) -18 ani (de vârstă școlară)	119	147	266
Dintre aceștia elevi în clasele 1-4	59	42	101
Dintre aceștia elevi în clasele 5-9	57	38	95
Dintre aceștia tineri 16-la 18 ani	13	57	70

Sursa: Primăria localității

3.2.2. Forța de muncă

Aspecte ocupaționale | Populația care activează constituie 1356 de persoane. Mai mult de jumătate este activează în agricultură (la munci sezoniere sau prelucrând terenurile proprii).

Populația absentă din localitate (mai mult de 1 an) se ridică la cca. 230 persoane din numărul total al locuitorilor. Astfel, populația absentă din comună este de circa 10% din numărul total al locuitorilor comunei. Din totalul populației, cca. 1900 persoane sunt în vârstă aptă de muncă (cca. 70,5%). Dintre acestea cca. 300 persoane activează în afara localității, iar 7 persoane sunt înregistrate la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă. Pe lângă locurile de muncă disponibile localnicilor în cadrul comunei, o parte a populației se deplasează la munci în municipiile Orhei sau Chișinău.

Tabelul 5 Repartizarea populației ocupate pe tipuri de activități economice, persoane

Anul	2020
Total	1356
• Agricultură	1273
• Comerț	7
• Transport și comunicații	22
• Administrație publică	5
• Învățământ,	31
• Sănătate și asistență socială	18

Sursa: Primăria localității

În majoritatea cazurilor, antreprenorii, în deosebi din domeniul agricol, nu au nevoie de muncitori calificați. Există, totuși, agenți economici cu noi activități agricole, care duc lipsa specialiștilor privind funcționarea noilor procese tehnologice.

Marea problemă a economiei locale este naveta forței de muncă în alte localități și insuficiența angajaților pe teritoriul comunei. Acest factor influențează în mod direct capacitatea fiscală a comunității și veniturile în bugetul local necesare pentru investiții publice. Sarcina de bază a autorităților locale și a mediului de afaceri local este de a crește atractivitatea locurilor de muncă din localitate și lansarea unor noi genuri de activități cu salarii atractive.

Faptul că com. Puținței are o distanță de numai 25 km de mun. Orhei, reprezintă un punct forte, în special pentru piața de desfacere. În același timp, mun. Orhei atrage o bună parte a forței de muncă și fluxuri de consum, încetinind dezvoltarea economică.

3.2.3. Profilul migraționist

Date cantitative | Peste 230 de persoane din comunitate sunt plecate peste hotare. Țările principale de destinație sunt Italia, Franța, Germania, Marea Britanie, România.

Tabelul 6. Aspecte cantitative privind migrația

Indicator	Valoare
Populația totală a localității	100%, 2290 locuitori
femei	54,5%, 1249
bărbați	45,5%, 1041
Persoane migrante	230 persoane
Țările principale de destinație	Italia, Franța, Germania, Marea Britanie, România

Sursa: Primăria localității

Oportunități și servicii locale pentru migranți |

Oportunități:

- Oportunități și platforme în susținerea dezvoltării și promovării economice locale de la stat (ANOFM, ODA, AIPA) și proiecte/programe internaționale (IFAD, PNUD, USAID, UE).

Servicii, asistență asigurată de APL Puținței:

- aprovizionarea cu apă tehnică
- iluminare stradală
- asistență socială
- secretariat și cadastru
- achitarea impozitelor, taxelor locale
- asistență în procesul de custodie asupra copilului rămas temporar fără ocrotire părintească
- cercul de dans popular pentru copii și cercul de desen pentru copii.

Servicii oferite de instituțiile de stat:

- Subdiviziunea teritorială pentru ocuparea forței de muncă Orhei, serviciile gratuite:
 - oportunități de angajare în câmpul muncii
 - serviciul de informare și consiliere
 - serviciul de intermediere a muncii
 - stimulări financiare pentru încadrarea în câmpul muncii în altă localitate
 - orientare și formare profesională: formare profesională: calificare, recalificare și perfecționare; ghidarea în carieră
 - oportunități de inițiere și dezvoltare a afacerilor: acces la finanțe, instruirii și consultanță antreprenorială
 - (re) integrarea copiilor în sistemul de educație și recunoașterea calificărilor
- Servicii de sănătate și asistența medicală primară (Puținței și Orhei):
 - înscrierea și evidența la medicul de familie
 - obținerea poliței de asigurare medicală
 - efectuarea controlului medical profilactic și sistematic
 - asistență psihologică, medicală, legală și socială
- Servicii sociale:
 - beneficierea de pensie pentru limita de vârstă cu cotizarea anilor muncii peste hotare
- Servicii de documentare:
 - transcrierea actelor de stare civilă ale cetățenilor Republicii Moldova, înregistrate de către organele competente din străinătate
 - procedura de circulație cu unități de transport înmatriculate în alte state

Provocări, probleme întâlnite de migranți la nivel local

- lipsa locurilor de muncă
- salarii mici și motivație financiară redusă pentru angajați
- drumuri de calitate nesatisfăcătoare
- lipsa sistemului de canalizare și apei potabile.

3.3. Servicii sociale

3.3.1. Caracteristicile grupurilor vulnerabile

Populația săracă | În Puținței există 21 de familii sărace, 42 de familii cu mai mult de 3 copii și 9 familii monoparentale (conduse de femei).

Categoria populației sărace în c. Puținței constituie 17,5 % din numărul total al locuitorilor comunei, ponderea cea mare o dețin femeile. Persoanele în etate și persoanele cu dizabilități, au preponderent venituri din gospodăriile agricole individuale, practică o agricultură de subsistență și participă foarte puțin la schimburile comerciale. În localitate se atestă un număr înalt de gospodării casnice părăsite – 123 din totalul de 810 sau 15,2% din totalul celor existente.

Principalele cauze ale sărăciei sunt specifice majorității localităților rurale din republică: venitul familiei nu corespunde cheltuielilor elementare de întreținere, salariile și pensiile sunt mizere.

Persoane cu dizabilități | Numărul de persoane cu grad de invaliditate este considerat a fi destul de ridicat (161 persoane), mai mult de 5% și constituie 7% din populație, inclusiv 9 copii. Majoritatea din aceste persoane sunt de genul feminin – 59,0%. În structura de dizabilități, cea mai mare pondere o au persoanele cu dizabilități fizice (126 de persoane sau 78,2% din total). Sunt 9 persoane cu dizabilități grave, care nu pot supraviețui fără ajutor extern. În comunitate sunt 16 cu dizabilități care activează în câmpul muncii și 23 persoane în etate. Lipsa de acces pentru scaune cu roțile la instituțiile publice, magazine creează obstacole pentru obținerea unor servicii elementare. Condițiile sanitar-igienice în care trăiesc ei sunt nesatisfăcătoare. Indemnizațiile pe care le primesc, media indemnizației pe localitate este de 600-700 lei lunar, nu acoperă nici strictul necesar de cheltuieli. Asistenții sociali sunt receptivi la necesitățile lor și autoritatea publică locală se implică după posibilitate în soluționarea problemelor lor.

Tabelul 7 Persoanele cu dizabilități, la începutul anului 2023

Indicatori	Total	Femei	Bărbați	Copii
Persoanele cu dizabilități, total	161	95	66	9
<i>Persoanele cu dizabilități fizice</i>	126	79	47	6
<i>Persoanele cu dizabilități mentale</i>	35	16	19	3
Persoanele cu dizabilități grave (care nu pot supraviețui fără ajutorul extern)	9	4	2	3
Persoanele cu dizabilități angajate în câmpul muncii	16	13	3	
Persoanele cu dizabilități în etate	23	14	9	
Membrii familiilor monoparentale și fără părinți (inclusiv cu părinți plecați la munci) Romi	1	1		

Sursa: Primăria localității

Procesul de incluziune a acestora în societate este în derulare, deoarece vizează schimbarea unei mentalități, și este unul de durată și care trebuie abordat prin activități constante și consecvente.

Minorități etnice/lingvistice | Comuna este locuită preponderent de modoveni/români, fiind atestate câteva etnii: o comunitate mică de romi – 27 de persoane, 4 ruși și 4 ucraineni. Majoritatea din ei sunt antrenați la lucrări agricole temporare. În c. Puținței se atestă o toleranță înaltă, sub aspectul conviețuirii diferitor etnii în comunitate, nefiind înregistrate careva conflicte etnice.

Aspecte religioase | Populația localității este constituită 97,3% din creștini ortodocși, care frecventează cu regularitate, în proporție de 25-30% cele 3 biserici creștin-ortodoxe din comunitate.

Hramurile localităților sunt: Puținței – Sf. Ierarh Nicolae (22 mai), Vîprova: „Sf. M. Proroc Ilie” (02 august) și Dîșcova – Sf. Mc. Foca (04 august).

Ca minoritate religioasă pe teritoriul localității conviețuiesc 6 persoane, (2 baptiști și 4 iehoviști). În comună nu au fost înregistrate conflicte religioase. Persoanele de confesiunile respective susțin că nu au remarcat fapte de discriminare.

Persoane în etate | Persoanele în etate reprezintă una din cea mai vulnerabilă categorie socială existentă în localitate, majoritatea dintre care trăiesc în sărăcie. Cu regret, este evidentă îmbătrânirea populației, ca rezultat al scăderii natalității și migrației tinerilor. Persoanele în etate reprezintă ...% din populație, dintre care majoritatea (55,0% din totalul acestora) sunt femei (214 persoane). De remarcat că 5,9% sunt persoane în etate cu dizabilități (23 persoane), majoritatea sunt femei (65,2% din totalul acestora). Majoritatea persoanelor din categoria dată dețin un teren agricol, pe care-l îngrijesc pentru a-și asigura existența.

Această categorie a populației se confruntă cu probleme socio-economice grave, cum ar fi: lipsa de surse financiare pentru asigurarea minimului de viață și izolarea socială. Deși pensiile au fost majorate, acestea nu acoperă coșul minimal de consum și cei mai mulți dintre ei necesită acordarea ajutoarelor materiale.

Tabelul 8 Persoanele în etate

Indicatori	Total	Femei	Bărbați
Persoanele în etate	389	214	175
inclusiv persoanele în etate singuratice	142	69	73
Persoanele cu dizabilități în etate	23	15	8

Sursa: Primăria localității

Situația social-economică și nivelul de trai scăzut au influențat negativ asupra nivelului de trai al populației. În general populația comunei se confruntă cu următoarele problemele: starea economică precară, sporul natural scăzut, pensii mici, potențialul redus al administrației publice locale de a ajuta categoriile social-vulnerabile, izolare socială a persoanelor social-vulnerabile.

3.3.2. Servicii sociale

Obiectivul major al procesului educațional constă în dezvoltarea liberă, armonioasă a omului și formarea personalității creative, care se poate adapta la condițiile în schimbare ale vieții, formarea și pregătirea copiilor pentru viață și activitate într-o societate democratică, precum și adaptarea lor la condițiile mereu schimbătoare ale societății.

Comuna Puținței, precum și toate localitățile din republică, are tradiții frumoase privind educația copiilor, care mențin nivelul moral și spiritual al comunității în general. Sistemul educațional existent în localitate este diversificat, fiind reprezentat de următoarele niveluri:

- **Preșcolar (grădiniță de copii și o grădiniță-creșă)**, cu o capacitate pentru 165 copii, frecventează 65 copii.
- **Primar/secundar (gimnaziu cu o filială)**, cu o capacitate de 800 elevi, frecventează 196 elevi.

Tabelul 9 Detalii privind instituțiile de învățământ

Instituția	Anul înființată.	Angajați / profesori (educatori)		Capacitate totală	Beneficiari reali fete /băieți
		Număr	Vârsta medie		
IP Gimnaziul Puținței	1968	18/11	50 ani	300	112
Filiala Dîșcova a IP Gimnaziul Puținței	1980	16/11	40 ani	500	84
Grădinița-creșă s. Puținței	1977	9/5	40	120	40 (17f / 23b)
Grădinița de copii s. Dîșcova	1980	7/4	38	45	25 (10f /15b)

Sursa: Primăria localității

Educația preșcolară | Educația preșcolară în Puținței se realizează în cadrul *Grădinița-creșă din s. Puținței și grădiniței de copii s. Dîșcova*.

Grădinița de copii s. Dîșcova este o Instituție de educație timpurie, reamenajată în o aripă a clădirii actualei filiale Dîșcova a Gimnaziului Puținței cu intrare separată. Programul de activitate stabilit de autoritatea publică locală de 9 ore, 5 zile în săptămână. Limba de instruire este română. Grădinița are o capacitate de 45 locuri, în 2 grupe, care sunt deservite de 3 cadre didactice, 2 asistente de educator, 1 bufetieră (alimentația se face prin metoda de catering), 1 spălătoare și asistentă medicală care activează prin cumul extern, fiind angajată de bază la filiala gimnaziului.

Grădinița este dotată cu mobilier în stare satisfăcătoare, este asigurată cu tehnică TIC prin acord de parteneriat cu Biblioteca Publică Dîșcova. Pe perioada rece a anului sunt angajați sezonieri 2 fochiști care asigură căldura prin operare la cazan pe lemne și cărbuni. În 2014-2015 IET Dîșcova a beneficiat de proiectul „Programul de asistență tehnică și financiară acordată de Guvernul României pentru instituțiile preșcolare din Republica Moldova” cu valoarea de 208,5 mii lei moldovenești, dintre care 200 mii lei a fost contribuția Guvernului României prin care s-au făcut lucrări de izolare termică și tencuirea fațadei.

Grădinița necesită reparații capitale, dotare cu sistem de canalizare.

Tabelul 10 Principalele caracteristici ale grădiniței din satul Dîșcova

Indicator	Valoare / Descriere
Denumirea instituției	Grădinița de copii s. Dîșcova
Anul înființării:	1980
Capacitatea proiectată:	45 locuri
Suprafață totală:	520 m2
Suprafață utilizată:	520 m2
Localizare:	satul Dîșcova, comuna Puținței
Starea generală tehnico-edilitară a instituției	Satisfăcătoare. Acoperișul necesită reparație capitală (e aceeași acoperiș cu a filialei Dîșcova a IP Gimnaziul Puținței), edificiul necesită reparație capitală, ultima reparația cu izolarea pereților pentru păstrarea căldurii s-a făcut în anul 2015.
Aprovizionarea cu apă a instituției	Conectată la apeduct. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, se utilizează boilere electrice.
Canalizare.	Canalizarea centralizată lipsește iar instituția utilizează o hazna pentru evacuarea apelor reziduale.
Sistemul de încălzire.	Grădinița are cazangerie autonomă pe bază de lemne și cărbuni. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent.

Blocuri sanitare	Acestea sunt în interiorul clădirii, separate pentru copii și pentru personalul instituției.
Accesibilitatea în instituție.	Grădinița nu are pantă de acces pe scări și nu este adaptată persoanelor cu dizabilități locomotorii.

Sursa: Primăria localității

Grădinița-creșă Puținței este o instituție publică, care este proiectată într-o clădire tip cu două nivele pentru 120 locuri, cu o suprafață totală de 673,00 m² care prestează servicii educaționale de calitate pentru copii cu vârsta de 2-7 ani. În colaborare cu familia, asigură dezvoltarea capacităților creative prin valorificarea potențialului psihofiziologic și intelectual al copiilor, pregătirea multilaterală pentru viață în vederea integrării în activitatea școlară a acestora. Grădinița-Creșă Puținței necesită de reparație capitală a acoperișului, înlocuirea sistemului de electricitate (cablajului) în instituție și a terenului de joacă pentru copii.

Tabelul 11 Principalele caracteristici ale grădiniței-creșă din s. Puținței

Indicator	Valoare / Descriere
Denumirea instituției	IET Grădinița-Creșă Puținței
Anul înființării:	1977
Capacitatea proiectată:	120 locuri
Suprafață totală:	673,00 m ²
Suprafață utilizată:	673,00 m ²
Localizare:	r. Orhei, s. Puținței
Starea generală tehnico-edilitară a instituției	IET Grădinița-Creșă Puținței necesită de reparație capitală a acoperișului, înlocuirea sistemului de electricitate (cablajului) în instituție și a terenului de joacă pentru copii.
Aprovizionarea cu apă a instituției	Instituția este conectată la apeductul centralizat a Satului Puținței. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, se utilizează boilere electrice.
Canalizare.	Grădinița este conectată la sistemul de canalizare la sistemul centralizat.
Sistemul de încălzire.	Încălzirea se efectuează prin cazan autonom pe gaze.
Blocuri sanitare	Grădinița are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent.
Accesibilitatea în instituție.	Grădinița nu are pante de acces pe scări.

Sursa: Primăria localității

Procesul educațional în IET Grădinița-creșă Puținței se desfășoară în limba de stat, română, cu un regim de activitate de 9 ore de la 08.00 până la 17.00, 5 zile pe săptămână, zile de odihnă sâmbătă și duminică. Instituția funcționează cu o capacitate de 3 grupe cu un număr de 40 de copii înscriși în liste.

Pe lângă sălile de grupă spațioase, luminoase, amenajate conform cerințelor educaționale, instituția dispune de cabinet medical asigurat cu medicamente pentru acordarea primului ajutor medical, bloc alimentar, spălătorie și sala de festivități .

În instituție se desfășoară procesul instructiv-educativ conform cerințelor actuale, punându-se accent pe dezvoltarea holistică a copilului. Calitatea educației oferită de instituția de învățământ este dependentă esențial de prestația pedagogică a celor 5 cadre didactice: conducătorul instituției, 4 educatori, a celor 3 cadre didactice auxiliare (asistentele de educatori, a asistentul medical, șef de gospodărie, bufetier, lenjereasă, 2 paznici și 2 operatori în sala de cazane pe perioada rece a anului). Numărul total al angajaților este de 16 persoane.

Învățământul primar și secundar general | Învățământul primar și gimnazial se realizează în cadrul *Gimnaziului Puținței*, cu filială în satul Dîșcova.

Angajați gimnaziului Puținței din s. Puținței: sunt 34 persoane angajate plus două la sezon. Cinci cadre didactice din angajații gimnaziului sunt din alte localități a raionului Orhei: Hîjdieni, Piatra, Breanova și Orhei. Total: Bărbați -12, Femei -25. Venitul lunar este conform timpul efectiv lunare, conform funcției, încărcătura, vechimea grad și altele. Salariile cadrelor didactice variază de la 14175 la 6950 lei. Salariul unui angajat auxiliar variază de la 4800 - 2700 lei.

Clădirea gimnaziului este în stare satisfăcătoare, dar necesită termoizolarea pereților pentru conservarea căldurii și reparația sistemului electric. Sala sportivă funcționează, dar necesită reparația tavanului și pereților.

Tabelul 12 Principalele caracteristici ale gimnaziului din s. Puținței

Indicator	Valoare / Descriere
Denumirea instituției	IP Gimnaziul Puținței
Anul înființării:	1968
Capacitatea proiectată:	300 locuri
Suprafață totală:	2300 m ²
Suprafață utilizată:	2300 m ²
Localizare:	Satul Puținței
Starea generală tehnico-ediliciară a instituției	Acoperișul este reparat capital în anul 2013, însă clădirea necesită termoizolarea pereților pentru conservarea căldurii și reparația sistemului electric. Sala sportivă funcționează, dar necesită reparația tavanului și pereților.
Aprovizionarea cu apă a instituției	Conectată la apeduct. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, se utilizează boilere electrice.
Canalizare.	Canalizarea este centralizată.
Sistemul de încălzire.	Școala are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural cu capacitatea de 35 kW. În perioada rece a anului toate încăperile sunt încălzite permanent.
Blocuri sanitare	Acestea sunt în interiorul clădirii, separate pentru fete și băieți.
Accesibilitatea în instituție.	Instituția are 2 intrări, dar nu sunt accesibile pentru persoanele cu dezabilități motorii, nu există un veceu adaptat pentru copiii cu necesități speciale.

Sursa: *Primăria localității*

La gimnaziu în ultimii ani au fost realizate diferite lucrări de reparații:

- În anul 2016 - reparații capitale a sistemului de încălzire - suma de 3483 lei, reparații capitale a blocului sanitar interior (WC), la o valoare de 116 109,81 lei, finanțate din bugetului raionului Orhei.
- În anul 2017 - reparații capitale a blocului sanitar interior (WC) gimnaziul Puținței, în sumă de 4 8 590 lei, achitate din bugetul instituției.
- În anul 2018 - reparații capitale a pardoselii în sala sportivă - suma totală a constituit 119590,00 lei, din care 100 000 lei finanțate de CR Orhei și 19 590 lei suportate de bugetul local.
- În anul 2020 - reparații capitale a sistemului de încălzire/ filiala Dîșcova -suma de 45040,66 lei, finanțate de CR Orhei, reamenajarea cantinei filialei Dîșcova - suma de 99618 lei, finanțate de CR Orhei.

- În anul 2023 - lucrări de amenajare a teritoriului - suma de 279 800 lei alocate de CR Orhei.

În anul de studii curent este înregistrat abandon școlar la 2 elevi. Media anuală este destul de modestă: clasa 1-4 - „7”, iar la clasa 5-9 este „6,64”.

Rezultate examene de absolvire gimnaziu ,anul de studii 2022-2023 atestă 100% promovare examen.

Încadrarea absolvenților învățământului gimnazial în 2023 reflectă că din nr. total de absolvenți: 25, toți au primit certificate de studii gimnaziale: 25. S-au înmatriculat: clasa X de liceu – 1, colegii – 10 elevi, centre de excelență – 1, școli profesionale – 7, cursuri -1 persoană, încadrați în câmpul muncii – 3, nedeterminați – 2 persoane.

Gimnaziul este dotat cu echipamente electronice: 33 laptopuri, 6 tablete, 13 calculatoare, 2 table interactive, care asigură un proces educațional și didactic satisfăcător.

În gimnaziu activează secția de volei.

Instituția organizează ședințe tematice cu părinții pentru asigurarea educație civice, educației în spiritul inițiativei economice, educației ecologice, educației in spiritul drepturilor omului, a combaterii violenței, educației în spiritul valorilor europene și al dialogului cultural european, etc. Parteneriatul cu familia reprezintă esența sustenabilității domeniului educațional, căci părinții sunt cei care zi de zi au acces la informația despre școală, prin copiii lor.

Adunările cu părinții au devenit forme de eficiente de conciliere si educație a părinților, de realizare a

Pe lângă legătura strânsă cu părinții, Gimnaziul dezvoltă parteneriate cu

Autoritățile locale, care oferă sprijin concretizat prin:

- salubritatea comunității;
- rezolvarea cazurilor de ANET (Abuz față de copil; Neglijarea copilului; Exploatarea prin muncă a copilului; Trafic de copii);
- organizarea unor activități extrașcolare;
- prevenirea și combaterea absenteismului și abandonului școlar.

Casa de cultură și Centrul de tineret Puținței, prin:

- Organizarea activităților extrașcolare cu conținut cultural, literar: sărbătoarea Limba noastră cea română;
- Competiții sportive;
- Acțiuni de salubritate a comunității;
- Plantarea arborilor și întemeierea aleei a mestecenilor;
- Acțiuni de caritate;

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) - organizație nonguvernamentală din Republica Moldova care promovează dreptul copiilor la protecție de orice formă de violență, concentrându-și acțiunile spre sensibilizarea și motivarea societății în vederea stopării relelor tratamente față de copii. Cu această instituție se realizează activități de prevenire și combatere a cazurilor de ANET.

Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC) - organizație nonguvernamentală fondată în 1999, preocupată de informarea și instruirea adulților să înțeleagă ce nevoi are copilul și ce responsabilități au ei în legătură cu realizarea acestora în

familie, la școală sau în alt mediu. Cu această instituție se realizează programul de suport emoțional pentru cadrele didactice în depășirea experiențelor dureroase,

Ministerul Educației și Cercetării prin implementarea instrumentului SELFIE în învățământul primar, gimnazial și liceal.

Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică - ateliere pentru cadrele didactice din instituțiile de învățământ primar și secundar general cu genericul – Incluziunea educațională a copiilor refugiați din instituțiile de învățământ general, activitate realizată de MEC, CRAP, cu suportul GIZ.

Programul Educațional Pas cu Pas, cu sprijinul financiar al Consiliului Norvegian pentru Refugiați- program de formare, realizat în cadrul proiectului Abilitarea cadrelor didactice pentru integrare.

Asociația de jocuri intelectuale din Republica Moldova –participarea echipei de elevi Curioșii la a V-a ediție a Campionatului Republican de jocuri intelectuale „Sub cușma lui Guguță”, în cadrul Programului de Granturi 2022 pentru organizațiile de tineret al Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova, în parteneriat cu UNICEF Moldova și Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău .

Amnesty International în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării - atelier de formare pentru cadrele didactice și elevii/elevele claselor V-XII în cadrul proiectului „Copii Apărători ai Drepturilor Omului: Ajută-mă să-mi revendic drepturile!”.

La strada – participare la campania națională ”Săptămâna de luptă împotriva traficului de ființe umane”

Printre efectele majore pe care le produc proiectele educative, se pot menționa:

- creșterea calității actului educațional și a rezultatelor învățării;
- stimularea și multiplicarea inițiativelor tinerilor în dezvoltarea vieții comunității școlare/comunității;
- creșterea gradului de socializare și valorizare a elevilor;
- reducerea procentului fenomenelor antisociale, a abandonului și absenteismului școlar;
- creșterea ratei promovabilității școlare;
- asigurarea șanselor egale de dezvoltare personală;
- ridicarea calității resursei umane din sistemul educațional;
- formarea resursei umane necesare dezvoltării societății cunoașterii;
- asigurarea sustenabilității proiectelor educative prin conștientizarea comunității cu privire la potențialul pe care programele educaționale le au asupra formării tinerei generații ce urmează a se integra;
- transformarea educației în sursă de dezvoltare sustenabilă.

Proiectele de parteneriat educaționale vizează întărirea relațiilor dintre părinți, elevi, dascăl și comunitate, creșterea gradului de implicare a tuturor factorilor educaționali. Activitatea în parteneriat are nenumărate avantaje, deoarece creează relații de colaborare, clarifică diverse probleme educative, oferă un nou cadru în dezvoltarea personalității elevului. Inițierea diferitelor proiecte de parteneriat educaționale sunt benefice atât pentru elevi, cât și pentru toți factorii implicați: școală, familie, comunitate.

În satul Dîșcova, activează filiala gimnaziului Puținței.

Tabelul 13 Principalele caracteristici ale filialei gimnaziului din s. Puținței

Indicator	Valoare / Descriere
Denumirea instituției	Filiala Dîșcova a IP Gimnaziul Puținței
Anul înființării:	1980
Capacitatea proiectată:	500 locuri
Suprafață totală:	2748 m ²
Suprafață utilizată:	2000 m ²
Localizare:	Satul Dîșcova
Starea generală tehnico-edilitară a instituției	Acoperișul trebuie reparat capital, este în stare avariata, nu a fost reparat niciodată de la înființare, clădirea necesită termoizolarea pereților pentru conservarea căldurii și reparația sistemului electric. Sala sportivă e avariata, nefuncționabilă, trebuie reparată capital.
Aprovizionarea cu apă a instituției	Conectată la apeduct. Pentru necesitățile zilnice de apă caldă, se utilizează boilere electrice.
Canalizare.	Canalizarea nu este centralizată. Instituția utilizează o hazna pentru evacuarea apelor reziduale.
Sistemul de încălzire.	Școala are cazangerie autonomă pe bază de gaz natural cu capacitatea de 35 kW. În perioada rece a anului încăperile utilizate sunt încălzite.
Blocuri sanitare	Acestea sunt în exteriorul clădirii, în curtea școlii, separate pentru fete și băieți și profesori. În clădire sunt încăperi destinate blocurilor sanitare, dar nu sunt funcționabile, necesită reparație capitală.
Accesibilitatea în instituție.	Instituția are 1 intrare, dar nu este accesibilă pentru persoanele cu dizabilități motorii, nu există un veceu adaptat pentru copiii cu necesități speciale.

Sursa: Primăria localității

În comunitate, din anul 2019, activează **Centrul de Tineret, filiala Puținței**. Centrul este o instituție publică ce reprezintă un complex de servicii comunitare adresate pentru toate categoriile de tineri din comună. În cadrul Centrului, tinerii participa gratuit la diverse instruirii, sesiuni de informare, de dezvoltare personală și activități social-culturale. Centrul promovează servicii comunitare adresate tuturor categoriilor de tineri, contribuie la asigurarea informării, orientării, consilierii și educării beneficiarilor, pentru o mai bună integrare socială și profesională a tinerilor. Aici tinerii au posibilitate de a anima timpul liber prin jocuri de societate, lucru manual, confecționând diverse obiecte, lucru la calculator, activități de voluntariat. Centrul are o încăpăre de 20 m² pentru 59 de beneficiari.

Cultura | Pe teritoriul comunei Puținței sunt 3 cămine culturale, câte unul în fiecare localitate din componența comunei.

Căminul cultural din satul Viprova este în stare avariata, clădirea a fost construita in anii 1960 ca școala-internat, unde au învățat elevii din entitatea noastră, inclusiv comunele vecine Noroceni si Morozeni. Acesta este dota cu o sala mare cu capacitatea de 150 locuri, iar suprafața acestuia este de 310 mp. In căminul de cultura Viprova avem 2 angajați (directorul căminului cultural si un muncitor auxiliar). Ansamblu folcloric de amatori Viprovenii este format din 10 persoane mature si copii cu vârsta între 10-14 ani. Colectivul artistic satisface necesitățile culturale si spirituale ale comunității in baza cercetării, conservării si promovării tradițiilor stabilite in genul de arta pe care-l reprezintă, creației populare din vatra folclorica de proveniența, îmbogățește repertoriul cu creații autentice de valoare, din moștenirea clasica, naționala si contemporana. Un accent deosebit in cadrul colectivelor este promovarea portului popular autentic conform vetrei folclorice de proveniența, contribuirea la educația estetica a

spectatorului, susținerea libertății de creație și manifestării libere a talentului. În încadrarea noilor generații în procesul de studiere și valorificare a patrimoniului cultural imaterial se considera drept obiectiv și vector important. Participa activ la concerte de schimb cultural între colectivele artistice de maturi și copii. Colaborează cu colectivele artistice profesioniste, organizează întâlniri cu personalități în domeniul culturii. Practica dării de seama în fața publicului spectator din localitate. Festivalul local de tradiții de iarnă: colinzi și urături (menținerea și promovarea culturii naționale și folclorului specific zonei noastre geografice).

Clădirea necesită investiții capitale în încălzire, reparații pe interior și exterior, schimbarea acoperișului și amenajarea teritoriului adiacent.

Căminul cultural din satul Dișcova. Clădirea a fost construită aproximativ între anii 1900-1910, pentru depozit (magazie) pentru boierul din localitate. Cronologic nu putem restabili anii, dar în anul 1982, acesta a fost reparat capital și și-a început activitatea Căminul Cultural. Aceasta are la activ 2 angajați, directorul căminului cultural și un muncitor auxiliar. Activează în cadrul căminului cultural și un ansamblu folcloric de amatori Discovencele format din 10 femei și ansamblu pentru copii Păpădiile cu un număr de 15 copii cu vârsta cuprinsă între 6-15 ani.

Clădirea necesită investiții capitale în încălzire, reparații de interior și exterior, schimbarea acoperișului, amenajarea teritoriului din preajma căminului cultural.

Căminul de cultura Puținței este în stare satisfăcătoare, în anul 2010 au fost executate reparații interioare, dar necesită reparații de termoizolare a pereților din exteriorul clădirii și a acoperișului. Clădirea Căminul cultural a fost fondat în anii 1985 în fosta clădire a . În cadrul căminului cultural activează 2 angajați și un ansamblu de amatori "Codrencele" format din 10 femei și ansamblu pentru copii Romanițele cu un număr de 15 copii cu vârsta cuprinsă între 6-15 ani.

În scopul utilizării potențialului educativ al datinilor și obiceiurilor populare, conducerea comunei insistă la organizarea diferitor activități, cum ar fi șezători, serate în memoria scriitorilor și poezilor, seminare pentru profesori, educatori, cu diverse tematici în scopul calificării cadrelor implicate în educație.

Pe parcursul ultimilor ani ansamblul folcloric "Viprovenii", „Discovencele”, „Codrencele” a participat la activități:

- locale: Hramul satelor Viprova, Dișcova și Putinței, Sărbătoarea Duminică Mare
- raionale: festivalul Concurs Național de folclor – "Drag mi-i cântecul și neamul", festivalul cântecului Pascale, „Mîndru-i portul Orheian”, "Frumos nunțile se leagă", „Jocuri pe toloaca”.

Căminele cultural din satele comunei în colaborare cu conducătorul artistic al ansamblurilor din localitate și instituțiile educaționale organizează activități și sărbători tematice: Anul nou, Crăciunul, 8 Martie – Ziua internațională a Femeii, 9 Mai- Ziua Victoriei, Ziua Europei, 1 Iunie- Ziua copiilor, 27 august - Ziua independenței, 31 august - Limba noastră, 2 august - Hramul satului Viprova, 4 august - Hramul satului Dișcova, 22 mai - Hramul satului Putinței

Probleme cu care se confruntă:

- Necesitatea reparației acoperișului și izolarea termică la Căminul cultural, Putinței
- Necesitatea reparațiilor capitale la căminele culturale în satele Viprova și Dișcova
- Lipsa unității tarifare de conducător artistic în căminul Viprova și Dișcova
- Lipsa conducătorilor de cerc angajați pentru identificarea și promovarea meșterilor populari,

- Exodul tinerilor spre oraș, în străinătate, motivația slabă a locuitorilor comunei pentru cunoașterea, promovarea tradițiilor culturale, pentru practicarea sportului.

Pe teritoriul comunei sunt mai multe monumente:

- Satul Puținței – „La mormântul ostașilor căzuți / 77 / și în memoria consătenilor căzuți în 1941 – 1945.
- Satul Dîșcova – Monument comemorativ de război 1941 – 1945.
- Satul Vîprova – Monument comemorativ pentru cei care au fost deportați în Siberia; Monument comemorativ dedicat eroilor din primul război mondial 1914-1918.
-

În scopul protejării patrimoniului cultural/istoric al localității, în procesul afirmării identității culturale, al păstrării memoriei sociale și menținerii dialogului intercultural, este necesară evidențierea și prezervarea materialelor (bunurilor) mobile în cadrul instituției culturale gen muzeul local, iar istoria localității și respectiv a personalităților originare din Puținței necesită sistematizate în monografia localității.

Ocrotirea sănătății | În Puținței și Dîșcova activează oficiile medicilor de familie, cu o capacitate de 20 persoane/zi. În satul Vîprova a fost Oficiul Medicilor de Familie, dar acum este o clădire avariata și nu activează, chiar dacă este o necesitate stringentă pentru locuitori.

Tabelul 14 Principalele caracteristici ale oficiilor medicilor de familie

Instituția	Beneficiarii reali	Serviciile prestate	Personalul angajat	Suprafața utilizată	Comentarii suplimentare
Oficiul medicilor de familie Puținței „Panfilii Pavel”	Populația s. Puținței și Vîprova	Servicii medicale de strictă necesitate	3	59 m ²	Medicul de familie deservește locuitorii întregii comune după un grafic (joia are primire în s. Dîșcova).
Oficiul medicilor de familie Dîșcova OMF „Panfilii Pavel”	Populația s. Dîșcova	Servicii medicale de strictă necesitate	1	140 m ²	

Sursa: primăria localității

Oficiul medicilor de familie din Puținței activează din 1983, având o suprafață totală de 1182 m².

Dar real se utilizează 6% din total suprafață. Clădirea este cu 2 nivele. Primul nivel nu e utilizat - nu este încălzire și necesită reparație capitală. La nivelul 2 e funcțională o singură încăpere, care este încălzită de sobă pe lemne. Nu a fost reparată capital niciodată de la înființare. Clădirea dispune de sistem de apă, blocul sanitar este în curte și clădirea dispune de hazna proprie. Este asigurat accesul vizitatorilor cu rampă.

În satul Dîșcova, instituția medicală activează din anul 1989. Este o clădire cu un nivel care nu a fost reparată capital din anul înființării. Ușile, geamurile în stare nesatisfăcătoare. Instituția (două încăperi) se încălzește la sobă pe lemne și cărbuni. Clădirea dispune de sistem de apă, blocul sanitar este în curte și clădirea dispune de hazna proprie.

Oficiul medicilor de familie oferă îndreptări către tratament specializat, analize și proceduri.

În comunitate activează în zilele obișnuite de muncă (luni-sâmbătă) 2 puncte farmaceutice, care comercializează medicamente și produse para farmaceutice de primă necesitate. Clădirea farmaciei este într-o stare normală și nu necesită reparație. Farmacia este amplasată în centrul localității.

Persoanele fără asigurări de sănătate sunt persoane apte de muncă fără loc de muncă, cuprinși între 16-57 (62) ani. Motivele din care aceste persoane nu au asigurare medicală sunt neangajarea în câmpul muncii și lipsa resurselor pentru procurarea poliței de asigurare, dezinteres în calitatea serviciilor medicale.

Accesul la tratarea bolilor cronice al populației din sat este moderat. Cazuri de îmbolnăvirii se înregistrează cel mai des la populația săracă. Între cazurile de morbiditate predomină afecțiunile aparatului cardiovascular și digestiv.

Indiferența, lipsa mijloacelor financiare și nepunerea la evidență reprezintă principalele cauze de care anumite persoane nu beneficiază la timp de asistența medicală.

Protecția socială | Protecția socială este o componentă a sistemului de dezvoltare socială. În Puținței, un număr important de persoane asistate social beneficiază de ajutorul public.

În Puținței în anul 2023 au beneficiat de prestații sociale de toate tipurile -... persoane, din care persoane în etate -... și ... de copii. Majoritatea beneficiarilor (...%) sunt femei/fete. De compensații pentru perioada rece a anului au beneficiat ... persoane, din care majoritatea au fost persoane în etate – ... de cetățeni. Persoanele în vârstă beneficiază și de vizite de îngrijire la domiciliu.

În localitate nu există centre de asistență socială sau cantine sociale pentru susținerea păturilor nevoiașe.

Beneficiile bănești exprimate în transferuri directe constituie unul din mecanismele protecției sociale și în marea lor majoritate sunt plătite de la bugetul de stat se constituie din:

- Indemnizații pentru copii
- Alocații sociale
- Compensații de diferite tipuri
- Ajutoare bănești de la Fondul de Susținere Socială
- Alte prestații bănești
- Ajutoare sociale.

Serviciile sociale | În cadrul comunității pentru categoriile vulnerabile sunt oferite servicii de către:

- Băștinașii, care periodic realizează campanii de susținere a celor nevoiași
- Biserica din localitate, care acordă consiliere și ajutor material persoanelor vulnerabile din localitate

Numărul de persoane care au nevoie de servicii este în creștere și aceasta necesită acoperire financiară mai mare.

Activități pentru tineret și sport | În localitate contingentul de tineri între vârsta de la 18 la 35 de ani numără aproximativ cca. 200 persoane. Manifestările pentru tineret includ organizarea manifestărilor cultural-sportive anuale, cu diferite prilejuri:

- Anul Nou, Crăciunul (uratul, colinde)
- Hramul satului (diverse activități cultural sportive)
- Ziua internațională a femeilor – 8 Martie

Problemele principale cu care se confruntă tineretul din localitate sunt:

- Migrația tineretului la orașe și plecarea la muncă peste hotarele țării.
- Lipsa sprijinului financiar pentru organizarea diverselor măsuri cultural-sportive.
- Stadionul public nu este amenajat cu mijloacele necesare pentru desfășurarea măsurilor sportive.

Pe viitor se necesită implementarea proiectelor relative domeniului, dezvoltarea și susținerea capacităților a tinerilor sportivi care își pun ca scop atingerea unor performanțe de nivel profesionist. Stimularea interesului față de sport nu numai ar contribui la ocuparea timpului liber a copiilor și tinerilor ci și la fortificarea sănătății, a trăsăturilor pozitive de caracter, deprinderilor disciplinare și creșterea potențialului sportiv național.

Culte | Pe teritoriul comunei activează 3 biserici:

- S. Puținței, Biserica „Sf. Ierarh Nicolae”, an. 1911, Hramul satului, 22 mai – sf. Nicolai
- S. Vîprova, Biserica „Sf. Proroc Ilie”, an. 1890, Hramul satului, 02 august Sf. Ilie.
- S. Dîșcova, Biserica „Sf. Arhanghel Mihail și Gavril”, 1915, Hramul satului, 4 august, Sf. Foca.

Economia

Proprietatea c. Puținței este formată din totalitatea bunurilor imobile proprietate publică, amplasate pe teritoriul administrativ al acestora, care, la data intrării în vigoare a Legii nr. 523/1999 cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale, se aflau în administrarea/gestiunea sau în folosința autorităților administrației publice ale unităților administrativ-teritoriale, a instituțiilor bugetare/publice cu autogestiune subordonate acestora, precum și din bunurile dobândite ulterior de acestea prin acte translativ de proprietate, cu excepția celor înstrăinate și a celor stabilite la art. 7 din Legea 29 privind delimitarea proprietății publice.

În structura fondului funciar, terenurile arabile ocupă 1244 ha, din care în proprietate privată sunt 1222 ha, urmate de terenuri ocupate de pășuni și fânețe – 758 ha, livezi și vii – 500 ha, plantații forestiere 361 ha, drumuri și străzi de 200 ha, terenurile fondului acvatic de 93 ha. Primăria are desemnat în calitate de responsabil de gestionarea bunurilor comunitare inginerul cadastral de reglementare a regimului funciar, care a fost ales primar, funcția respectivă devenind vacantă. Pentru o utilizare eficientă a terenurilor și spațiilor proprietate APL este necesară o inventariere a acestora și un management respectiv.

Tabelul 15 Structura fondului funciar

	Total	Arabil	Plantații multianuale (vii, livezi)	Pășuni /fânețe	Plantații forestiere	Terenuri sub ape	Drumuri	Străzi și piețe	Construcții și curți	Alte terenuri
TOTAL TERENURI	3931	1244	500	758	361	93	125	75	45	305
Terenuri proprietate publica a statului	337.6	0	0	0	256	41	8.6	0	0	32
Terenurile proprietate publica a UA	1410.8	22	0	758	105	52	116	75	9.6	273
Terenurile proprietate privata	2182.6	1222	500	0	0	0	0	0	35	0

Sursa: primăria localității

Structura ramurală a economiei locale este în cea mai mare parte direcționată spre activitățile comerciale, prestări servicii și cele agricole. Numărul agenților economici pe comună se cifrează la 36.

În agricultură activează 18 agenți economici, din care 10 agenți economici prelucrează terenuri cu suprafața agricolă până la 10 ha și 8 agenți economici prelucrează terenuri cu suprafața agricolă între 10-50 ha. În continuare majoritatea terenurilor sunt acoperite de culturi cu valoare scăzută (cum ar fi cereale, plante oleaginoase, și culturi furajere), în timp ce livezile ocupă o mică parte din suprafața totală a terenurilor agricole.

Sectorul privat dispune de 95 capete ovine/caprine, o fermă cu 118 bovine, 60 - porcine, 83 - cabaline, 4913 - păsări. Pe teritoriu activează 15 apicultori, care au cca. 300 de familii de albine și 2 stâne colective de caprine.

În comună există întreprindere de morărit, 2 oloinițe, sere pentru cultivarea zarzavaturilor. Activitatea agricolă este materializată prin creșterea animalelor și cultura mare de câmp.

Ramura agricolă și de producere a localității este parțial dezvoltată, existând rezerve de extindere și consolidare a capacităților. În Puținței nu activează centre de colectare a producției

agricole/cărnii/, ferme de lapte, elevatoare, centre pentru prelucrarea pieilor și lânii. Perspectivele economiei locale se întrevăd anume prin deschiderea/ susținerea întreprinderilor mici și mijlocii în domeniile menționate, precum și extinderea plantațiilor pomicole și a celor de viță de vie. Potențial uman și intenții în lansarea unor afaceri noi sunt suficiente. Un compartiment aparte la capitolul perspective revine proiectelor de implementare a parteneriatelor publice private.

Venitul ramurii agricole ar crește ca urmare a utilizării tehnicilor agricole moderne. Aici se include aplicarea sistemelor antigrindină, a sistemelor de irigație, tehnologiilor moderne de prelucrare a solului, sistemelor de irigații, creștere intensivă a legumelor în complexe moderne de sere. Perspective la acest compartiment sunt suficiente, având în vedere structura prielnică a reliefului și cota agricolă medie per persoană (1,27 ha).

Deși localitatea nu dispune de centre veterinare, ferme, centre de colectare a fructelor/legumelor/laptelui, se remarcă că pomicultura, viticultura și creșterea animalelor constituie principala ocupație a localnicilor și o însemnată sursă de venit pentru aceștia. Unul dintre stimulii creșterii individuale a animalelor, cât și activității preponderent în domeniul agricol îl servește apropierea de mun. Orhei, astfel, locuitorii comunei au posibilitatea de a realiza marfa produsă fără a se deplasa la distanțe mari.

De asemenea, 8 agenți economici își desfășoară activitatea în comerț cu amănuntul a produselor alimentare, materiale de construcție (în teritoriu sunt 6 magazine comerciale: s. Puținței - 3, s. Dișcova – 3), funcționează o benzinărie, o asociație de economii și împrumuturi.

Pe parcursul anului în cadrul comunei se organizează următoarele evenimente cultural-artistice, acțiuni sportive: Revelionul cu cetele de urători, Sărbătoarea de Crăciun, Sfintele Paști, Ziua copiilor, Sărbătorile naționale, cât și unele sărbători tipice localității cum ar fi Hramul satului, Sărbătorile respective necesită a fi menținute și revigorate în timp. Pădurea din preajmă, evenimentele culturale din comună și apropierea de mănăstirea Curchi, creează premise pentru dezvoltare turismului rural.

3.4. Infrastructura

Gradul de echiparea cu utilități publice ale gospodăriilor casnice, este următorul:

- Apeduct - 80,1%
- Sistem local de canalizare cu hazna – 60%
- Rețeaua electrică – 99%
- Salubritate – 0 gospodării
- Gaze naturale – 11,8%
- Iluminat stradal - 100%
- Telefonie mobilă - 100% acoperire
- Acces la Internet cu fibră optică – 100%
- Acces la TV digitală – 100 %,

Apă și canalizare | În prezent în comuna Puținței este implementat un sistem centralizat de alimentare cu apă a caselor de locuit și a edificiilor social-administrative. Astfel, 453 dintre gospodăriile comunei Puținței, sunt conectate la rețeaua centralizată de apeduct. Rețelele sunt în stare satisfăcătoare. Costul unui m³ de apă este de 13 lei. Apa livrată nu trece printr-un sistem de tratare și nu poate fi catalogată ca fiind potabilă, doar Instituția de Educație Timpurie din satul Puținței deține un sistem de tratare a apei, care apoi este îmbuteliată și repartizată prin toate instituțiile publice din localitate. Pe viitor se solicită identificarea surselor necesare construcției unei stații de tratare.

O sursă suplimentară de aprovizionare cu apă potabilă o constituie fântânile de tip mină. În localitate sunt puse în exploatare 231 fântâni de tip mină, care sunt expuse unui risc continuu de poluare din cauza lipsei unei rețele de canalizare centralizată, ale căror apă este utilizată de către localnici pentru necesitățile casnice de zi cu zi. Există un risc real și continuu ca în unele zone ale localității calitatea apei din fântâni să fie nesatisfăcătoare. În acest caz, este necesară efectuarea unei analize a calității apei, cu o marcă ulterioară a fântânilor și gestionarea corespunzătoare. Comuna nu dispune de sisteme de irigare. În această direcție urmează de demarat implementarea unor proiecte de irigație la scară mică pe unele sectoare de teren din perimetrul agricol. Construcția și reabilitarea sistemelor de irigare vor permite sporirea productivității terenurilor, cât și asigurarea unor produse agricole de calitate.

Comuna Puținței dispune de un sistem centralizat de canalizare, care asigură evacuarea apelor uzate din 2 instituții publice (gimnaziul și grădinița) și 30 de gospodării. Accesul cetățenilor la apă și canalizare reprezintă una dintre principalele priorități ale APL Puținței.

Iluminat stradal | Pe raza comunei Puținței, r-nul Orhei există rețea de linii electrice aeriene de tensiune înaltă, medie și joasă. Comuna este asigurată cu energie electrică de către întreprinderea Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L. Cheltuielile privind iluminatul stradal sunt suportate de bugetul local. În ultimii ani autoritățile locale atrag atenție sporită eficienței energetice. Liniile de distribuție au fost renovate în anii 2020-2021, grație proiectului „Modernizarea iluminatului public stradal”. În prezent comuna dispune de iluminat stradal pe circa 95% din teritoriul comunei. Datorită acestor investiții comuna Puținței a beneficiat de 60 piloni din beton armat, 6 piloni metalici, circa 406 buc. corpuri de iluminat LED 30W, 19 buc. corpuri de iluminat LED 90W fotovoltaice, și o rețea electrică modernă cu lungimea de peste 9000 metri. 7 puncte de transformare a curentului au fost modernizate. Întregul sistem are la bază un program inteligent, care aprinde și stinge lumina la anumite ore. Astfel, 100% din becurile rețelei de iluminat stradal sunt de tip LED și 60% constituie ponderea numărului de sedii administrative iluminate cu LED-uri din numărul lor total.

Principalele probleme cu care se confruntă localitatea sunt:

- prețuri mari la energia electrică,
- lipsa alternativei în alegerea distribuitorului
- pilonii din lemn, care prezintă un pericol iminent.

Pentru sporirea eficienței consumului de energie electrică în localitate în următorii 5-7 ani este necesar de a informa populația cu privire la măsurile de eficientizare a consumului de energie electrică.

Infrastructura drumurilor locale | Lungimea totală a drumurilor, străzilor și stradelor locale constituie 27 km, din care 3 km sunt asfaltate, 17 km sunt drumuri locale, din care numai 1,25 km au îmbrăcăminte rigide. Starea drumurilor din localitate este nesatisfăcătoare.

Transportul local | În Puținței sunt organizate rute la Orhei, care circulă de 4 ori pe zi, rute la Chișinău, care circulă de 2 ori pe zi. Pentru deplasarea în interiorul localității și în afară mai funcționează în regim de 7/7.

Numărul total de gospodării casnice al comunei este de 821. Suprafața totală a fondului locativ la 01.12.2023 constituie 78 500 m².

În localitate se atestă o dinamică pozitivă, de creștere a numărului de gospodării conectate la apeduct, sistem de aprovizionare cu apă. Totuși, rămâne nerezolvată problema amenajării sistemului de canalizare.

Numărul caselor noi date în exploatare, anual, este redus: 2-3 case anual.

3.5. Buna guvernare și management

3.5.1. Gestionarea administrativă

Administrația publică locală | Autoritățile administrației publice locale ale c. Puținței sunt reprezentate prin Consiliul Local și Primar, conform Legii privind administrația publică locală nr. 436/2006 Activitatea autorităților administrației publice locale este bazată pe legislația în vigoare și propriile regulamente de organizare și funcționare.

În Puținței, au fost elaborate și adoptate diferite documente care permit buna funcționare a APL, cum ar fi Statutul UAT regulamentul Primăriei, regulamentul Consiliului Local. Sunt aprobate 2 documente de importanță comunitară: Planul strategic de dezvoltare socio-economică 2021-2026 și Planul de Acțiune privind Energia Durabilă și Climă.

Nu este elaborat Planul de Dezvoltare Instituțională a Primăriei.

Tabelul 16 Cadrul normativ-organizațional al APL

Documente de politici elaborate	Anul elaborării/actualizării
Statutul UAT	2023
Regulamentul Primăriei	2023
Regulamentul Consiliului Local	2023
Planul strategic de dezvoltare socio-economică 2021-2026	2021
Planul de Acțiune privind Energia Durabilă și Climă a c. Puținței	2023

Sursa: Primăria localității

Primăria | este instituția administrației publice locale condusă de primar prin care se realizează principiile de autonomie locală, descentralizarea serviciilor publice, consultarea cetățenilor și este organul de conducere operativă a treburilor publice locale. Primarul este autoritatea reprezentativă a populației și executivă a Consiliului local.

Principiile de bază ale activității tuturor specialiștilor încadrați în cadrul serviciilor publice ale Primăriei sunt colegialitatea, disciplina, competența și responsabilitatea. Aceste principii asigură buna funcționare a serviciilor primăriei și încrederea locuitorilor în buna gestionare a treburilor publice.

Personalul Primăriei este reprezentat de persoane, dintre care 5 femei și 4 bărbați, care asigură 10,75 unități de personal. Vârsta angajaților Primăriei tinde spre una avansată, peste 50 de ani – 2 persoane. Vechimea minimă de muncă mai mică de 10 an sunt 3 persoane, iar cu vechime mai mare de mare de 10 ani, sunt 6 persoane.

Pentru coordonarea operativă și eficientă a activităților în aceste domenii în cadrul Primăriei funcționează următoarele serviciile publice locale, specificate în tabel.

Tabelul 17 Serviciile publice și atribuțiile lor

Funcția publică/postul	Atribuții de bază ale funcției publice/postului	Nr. de funcții
Primar	Numește, stabilește atribuțiile și eliberează din funcție șefii de subdiviziuni, de servicii din subordine, personalul primăriei, conduce și controlează activitatea acestora, contribuie la formarea și reciclarea profesională. Exerciță funcția de ordonator principal de credite. Reprezintă colectivitatea locală în relațiile cu alte autorități publice, persoane fizice și juridice din țară și străinătate, precum și în instanțele judecătorești, în condițiile legii. Constată încălcările	1

Funcția publică/postul	Atribuții de bază ale funcției publice/postului	Nr. de funcții
	legislației în vigoare comise de persoane fizice și juridice în teritoriul administrat.	
Secretar al CL	Asigură înștiințarea convocării consiliului local. Asigură buna funcționare a primăriei. Asigură efectuarea lucrărilor de secretariat. Asigură aducerea la cunoștința publică a deciziilor consiliului local și a dispozițiilor normative ale primarului. Eliberează extrase sau copii de pe orice act din arhiva consiliului local, în afara celor care conțin informații secrete, stabilite potrivit legii. Asigură evidența populației de pe teritoriul u.a.t Completează cartea de imobil și cartea de gospodărie cu populația existentă.	1
Contabil șef, contabil	Efectuează planificarea, gestionarea și controlul resurselor financiare publice. Efectuează calcularea salariului. Efectuează și prezintă dări de seamă la centrul de statistică, inspectoratul fiscal, fondul social și Direcția de finanțe	1,75
Specialiști în perceperii fiscale	Asigură, calculează, percep impozitele locale. Efectuează și prezintă dări de seamă la Inspectoratul Fiscal, Casa teritorială de asigurări sociale.	1
Specialist în reglementarea regimului proprietății funciare	Efectuează controlul monitoring-ului fondului funciar, folosirea rațională a terenurilor și protecția acestora indiferent de destinația lor, în raza primăriei localității.	1
Secretar dactilograf	Efectuează dactilografierea tuturor documentelor și corespondenței în Primărie.	1

Sursa: *Primăria localității*

Funcția de specialist în relații funciare este vacantă după alegerile locale din noiembrie 2023. Funcțiile privind evidența populației și evidența militară sunt asigurate de Secretarul Consiliului local. Mai sunt necesare instituirea a încă 2 posturi: specialist în achiziții publice și specialist în managementul proiectelor.

Sunt angajați și persoane din serviciul auxiliar (muncitori necalificați, fochist, dereticătoare), Conducătorul auto, din lipsa autovehiculului de serviciu, asigură securitatea patrimoniului încredințat, respectarea regulilor de protecție a muncii, securitatea anti incendiară.

În cadrul Primăriei activează Centrul Unificat de Prestare a Serviciilor Publice (CUPS) - un canal alternativ de prestare a serviciilor publice prin care segmentul front-office (depunere a documentelor) al serviciului este preluat de o instituție terță (primăria sau Oficiul Consular), iar prestatorul de servicii (Casa Națională de Asigurări Sociale, Agenția Servicii Publice, etc) asigură segmentul de back-office (prelucrarea documentelor, emiterea deciziei).

În oficiul CUPS sunt prestate următoarele servicii:

- căutarea informației referitoare la serviciul public necesar (descriere serviciu, pași de accesare, acte necesare)
- accesarea serviciilor publice disponibile online (depunerea online a cererilor, verificarea statutului cererii, programarea pentru serviciu)
- achitarea serviciilor publice disponibile prin intermediul MPay
- accesarea instrumentelor digitale cum ar fi: portalul serviciilor publice, semnătura electronică, plăți electronice (MPay), portalul guvernamental al cetățeanului (MCabinet), registrul împuternicirilor de reprezentare (MPower), etc.

Oficiul CUPS pune la dispoziția beneficiarilor calculator conectat la internet, care poate fi utilizat gratuit.

Primăria comunei Puținței dispune de propriul sediu – clădire tipică în 2 nivele. Starea tehnică a clădirii este bună. Sediul este conectat la electricitate și telecomunicații, apeduct. Încălzirea clădirii Primăriei este asigurată la moment prin intermediul agentului termic pe bază de cărbune.

Consiliul local | este autoritatea deliberativă a comunei, constituit din 11 consilieri aleși în urma alegerilor locale generale din anul 2023. Consiliul local este constituit din 6 femei (ceea ce constituie 54,54%) și 5 bărbați (45,46%), persoane cu venit mediu. Cu studii superioare sunt 6 din cei 11 consilieri, iar 3 din ei au fost realeși repetat în calitate de consilieri. În structura pe vârste, predomină consilierii în vârstă de peste 50 ani - 7 persoane, cu vârsta de 35-50 ani - 2 persoane. Cei mai tineri, cu vârsta mai mică de 35 ani – 2 persoane.

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare în cadrul Consiliului, în dependență de specificul local au fost create 4 comisii consultative de specialitate:

1. Comisia economie, buget și finanțe (5 membri)
2. Comisia învățământ și protecție socială (5 membri)
3. Comisia administrare publică și drept (5 membri)
4. Comisia funciară și amenajarea teritoriului (5 membri).

Asigurarea securității comunei | Securitatea cetățenilor în cadrul comunei este asigurată de șeful sectorului de poliție (Puținței) al inspectoratului de poliție Orhei. Sediul poliției locale se află în incinta Primăriei. Starea criminogenă în cadrul comunei Puținței este satisfăcătoare.

Servicii poștale | În comuna Puținței este amplasat Oficiul Poștal. Starea oficiului este satisfăcătoare, și este dotat cu utilități sociale, precum electricitatea, telecomunicații, este conectat la apeduct. Încălzirea Oficiului Poștal este asigurată prin intermediul sobei.

Informarea comunității | Comuna Puținței, r-nul Orhei nu dispune de surse media proprii. Populația Comunei preponderent se informează de pe panourile informative instalate în incinta și în fața primăriei, precum și în locuri special amenajate din perimetrul Comunei. Cetățenii mai sunt informați prin intermediul presei republicane, TV, posturile de radio regionale și republicane, anunțuri și avize informative. Comuna Puținței are o pagină oficială www.primaria-putintei.md dar și câteva pagini pe rețelele de socializare, <https://www.facebook.com/comuna.putintei>, care conțin informații relevante activității Primăriei și vieții comunei.

Participarea în cadrul proiectelor de dezvoltare în ultimii 5 ani | În prezent, în comuna Puținței este un nivel ridicat de participare al locuitorilor și a migranților în cadrul proiectelor de dezvoltare. Proiectele au fost realizate cu diferiți donatori: publici, privați și internaționali. Prin aceste proiecte s-a reușit îmbunătățirea infrastructurii edilitare, amenajarea localității, dezvoltarea infrastructurii de comerț.

3.5.2. Bugetul local

Bugetul local este un document de politică care înglobează activitățile și prioritățile unei localități. Bugetul local se referă la suma de bani disponibilă pentru administrarea și finanțarea serviciilor publice la nivelul unei unități administrative locale. Bugetul local este esențial pentru asigurarea funcționării corespunzătoare a serviciilor publice la nivel local, cum ar fi educația, infrastructura locală, protecția mediului, etc. Bugetul este format din venituri și cheltuieli.

Autoritățile locale trebuie să planifice și să aloce resursele financiare în mod eficient pentru a satisface nevoile comunității.

Veniturile în bugetul comunei Puținței în anii 2019-2023 au fost în creștere: de la 4 339,3 mii lei în 2019 la 6 286,7 mii lei în 2023. În structura veniturilor bugetului, pondere cea mai mare o au transferurile – 81,9%.

Venituri proprii au fost reduse, chiar dacă au o înregistrat o mică creștere nominală: de la de la 275,5 mii lei în 2019 la 346,2 mii lei în 2023. Defalcări de la Impozitul pe venitul persoanelor fizice au înregistrat la fel o creștere moderată: de la 306,8 mii lei în 2019 la 545,0 mii lei în anul 2023, ceea ce indică la o creștere a colectării impozitelor de la persoanele fizice.

Primăria a obținut în această perioadă și anumite granturi, subvenții pentru modernizarea grădiniței și dotarea cu echipament de transportare deșeurii.

Tabelul 18 Veniturile bugetului local, în perioada 2019-2023, mii lei

Venituri	2019	2020	2021	2022	2023 (aprobat)
1. Venituri generale, din care:	4339,3	5439,1	6117,2	7169,2	6286,7
• Venituri proprii	275,5	309,6	373,8	351,4	346,2
• Defalcări de la Impozitul pe venitul persoanelor fizice	306,8	457,4	531,8	531,0	545,0
• Transferuri	3627,3	4586,7	5085,2	5780,5	5148,9
2. Venituri colectate	129,7	85,4	126,4	152,8	228,6
3. Granturi pentru proiecte atrase din surse externe				353,5	

Sursa: Primăria localității

Comuna Puținței are mai multe instituții bugetare care necesită întreținerea adecvată a lor. Respectiv **cheltuielile bugetare** sunt repartizate pentru grădiniță, casa de cultură, bibliotecă. Totuși ele nu sunt suficiente pentru realizarea cheltuielilor capitale pentru reparații, modernizări. De la de la 3968,3 mii lei în 2019, cheltuielile totale au crescut constant până la 6268,7 în anul 2023, reflectând o creștere nominală semnificativă. Cheltuielile legate de servicii de stat cu destinație generală au crescut de la 974,4 mii lei în 2019 la 1253,3 mii lei în 2023. O creștere constantă poate sugera creșterea nevoilor generale ale statului.

În perioada analizată, o creștere semnificativă a cheltuielilor destinate economiei sugerează un interes major în dezvoltarea economică: creștere de la 269,4 mii lei în 2019 la 590,0 mii lei în anul 2023.

Alocările pentru protecția mediului au avut fluctuații (cheltuielile au fluctuat, scăzând de la 129,0 mii lei în 2019 la 47,7 mi lei în 2020, apoi crescând la 78,3 mii lei în 2021 și scăzând la 62,3 mii lei în anul 2022), iar o scădere în 2023 reflectă un impact negativ asupra inițiativelor de mediu.

Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale au avut o scădere dramatică: de la 498,7 mii lei în 2019 lei la 154 mii lei în 2023.

Cultură, sport, tineret, culte și odihnă: creștere constantă de la 418,6 mii lei în 2019 la 785,1 mii lei în 2023, indicând o atenție sporită acordată acestor domenii. Învățământ: o dublare de cheltuieli de la 1666,2 mii lei în 2019 la 3486,3 mii lei în 2023.

Protecția socială: această categorie prezintă fluctuații, crescând de la 12,0 mii lei în 2019 la 52,8 mii lei în 2022.

Vulnerabilități potențiale legate de cheltuielile bugetare sunt legate de fluctuațiile în alocările pentru protecția mediului și gospodăria de locuințe.

Tabelul 19 Structura cheltuielilor, executate în perioada 2019-2023, mii lei

Denumirea indicatorilor	2019	2020	2021	2022	2023 (aprobat)
Cheltuieli total	3968,3	4595,2	4615,6	5349,5	6268,7
Servicii de stat cu destinație generală	974,4	1077,7	1075,5	1114,3	1253,3
Servicii în domeniu economiei	269,4	262,8	266,0	580,0	590,0
Protecția mediului	129,0	47,7	78,3	62,3	
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	498,7	762,7	165,2	214,2	154,0
Ocrotirea sănătății					
Cultură, sport, tineret, culte și odihnă	418,6	424,1	668,8	650,0	785,1
Învățământ	1666,2	2002,2	2327,4	2675,9	3486,3
Protecția socială	12,0	18,0	34,4	52,8	

Sursa: *Primăria localității*

3.5.3. Proiecte implementate

În comuna Puținței au fost realizate câteva proiecte de către APL. Astfel, în anul 2023, prin intermediul Agenției pentru Intervenții și Plăți în Agricultură a fost realizat proiectul privind achiziționarea tehnicii și echipamentului pentru dezăpezire și întreținere a spațiilor verzi (tractor cu echipamente). Suma totală a proiectului a constituit 1071 mii lei, inclusiv din sursele Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural 856,8 mii lei, bugetul raionului Orhei 214,2 mii lei.

În 2022, cu suportul IP Oficiul Național de Dezvoltare Regională și Locală, prin finanțare de la Fondul național de dezvoltare regională și locală a fost realizat proiectul Dotarea a 3 cămine culturale din com. Puținței, raionul Orhei, prin care au fost achiziționat mobilier și echipament tehnic. Suma totală a proiectului a fost de 1109,7 mii lei. Tot în anul 2022, a fost realizat proiectul Achiziționarea mobilierului pentru grădinița Puținței. Finanțator: Ambasada Germaniei. Suma proiectului: 353,6 mii lei.

3.6. Analiza SWOT

Demografie și domeniu social, cultural

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none">• Funcționarea a 4 instituții educaționale: 2 grădinițe, gimnaziu și o filială a gimnaziului• Prezența cadrelor didactice cu experiență• Comunitatea dispune de un număr suficient de lucrători sociali: 1 asistent social, 3 lucrători sociali, 10 asistenți personali• Activează 2 puncte medicale, puncte farmaceutice care asigură minimum necesar de servicii medicale• În fiecare localitate din componența comunei există un cămin cultural• Existența a 2 biblioteci publice• Un % semnificativ din numărul de locuitori sunt angajați și asigurați financiar	<ul style="list-style-type: none">• Natalitatea scăzută, exodul tinerilor• Lipsa dotării accesului către diferite instituții publice cu rampe de acces pentru cetățenii cu nevoi speciale• Lipsa locurilor de muncă stabile• Număr redus de copii în instituțiile de învățământ• Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ preșcolar și gimnazial modestă: lipsa blocurilor sanitare interne lipsa sălii sportive și a sălii de festivități în filiala IP Gimnaziul Puținței• Insuficiența financiară privind dotarea instituțiilor educaționale cu echipamente TIC și consumabile• Lipsa cantinei sociale• Lipsa punctului medical în satul Vîprova• Punctele farmaceutice sunt oferă o gamă largă de produse farmaceutice și para farmaceutice• Motivație insuficientă privind implicarea în activități• Insuficiența numărului de angajați în sfera culturii și educației (bibliotecar, psiholog).
Oportunități	Riscuri
<ul style="list-style-type: none">• Identificarea finanțatorilor/investitorilor externi în scopul realizării proiectelor de infrastructură în instituțiile publice• Elaborarea de proiecte sociale și a accesarea/participarea la concursuri cu finanțare externă• Organizarea și desfășurarea activităților ținând cont de interesele și nevoile individuale• Implicarea partenerilor în desfășurarea evenimentelor/activităților• Creșterea salariilor angajaților din sfera bugetară.	<ul style="list-style-type: none">• Extinderea fenomenului de migrare a populației tinere• Menținerea tendinței de subfinanțare a instituțiilor educaționale, cultură, sănătate Buget insuficient la instituțiile de învățământ• Creșterea numărului de decese în rândurile persoanelor din grupul de risc• Pierderea unității de bibliotecar• Scăderea nivelului de cultură a populației.

Domeniul economic

Puncte Tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none">• Costul relativ scăzut al forței de muncă• Așezarea geografică favorabilă dezvoltării economiei locale• Disponibilitatea de resurse umane și materiale• Tradiții locale în cultivarea culturilor agricole (culturi cerealiere, viță-de-vie, pomicultura)• Terenuri agricole cu o bonitate medie a solului, cu potențial existent pentru obținerea de produse agricole ecologice• Activitatea unui agent economic cunoscut pe plan național• Afaceri în domeniul creșterii animalelor• Patru afaceri în domeniul apiculturii.	<ul style="list-style-type: none">• Acces problematic a 6 km de drum național• Aproximativ 1/3 din numărul total al populației plecată peste hotare• Insuficiența brațelor de muncă la salariile existente• Agricultură individuală neperformantă• Implicarea slabă a populației în lansarea afacerilor locale și accesarea granturilor pentru antreprenori• În comunitate nu activează nici o asociație de economii• Slaba valorificare a resurselor naturale și a materiilor prime din mediul rural• Slaba dotare tehnică a tuturor sectoarelor din agricultură și zootehnie sau utilizarea tehnicii învechite• Resurse financiare la nivel local, insuficiente pentru susținerea investițiilor• Lipsa locurilor de muncă atractive.
Oportunități	Riscuri
<ul style="list-style-type: none">• Introducerea cotelor de producție pentru planificarea activităților economice din agricultură• Integrarea comunei într-un GAL pentru impulsivarea economiei locale• Atragerea investitorilor externi pentru dezvoltarea antreprenoriatului și economiei locale• Dezvoltarea ÎM Servici Comunale Puținței• Valorificarea potențialului legat de așezarea geografică a comunei• Dezvoltarea mediului de afaceri în baza oportunităților oferite de proximitatea față de centrele raionale din apropiere• Continuarea stimulării producătorilor agricoli local prin aplicarea tehnicilor și tehnologiilor moderne• Posibilitatea dezvoltării agriculturii ecologice• Realizarea de parteneriate publice private• Atragerea turiștilor prin deschiderea zonelor de agrement, agropensiuni.	<ul style="list-style-type: none">• Calamități naturale, care pot afecta dezvoltarea economiei locale• Depopularea comunității• Cadrul legislativ instabil dezvoltării antreprenoriatului• Costuri ridicate pentru conformarea la standardele europene de calitate• Șocuri energetice externe și creșterea prețurilor la resurse energetice• Embargouri la produsele autohtone• Creșterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra economiei locale• Scăderea volumului transferurilor făcute de persoanele plecate la muncă peste hotarele țării• Rata ridicată a dobânzii la credite• Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor• Insuficientă educare a populației pentru dezvoltarea durabilă a agriculturii• Nivelul scăzut al veniturilor majorității populației• Incapacitatea de a face față competiției cu localități din zonă în privința atragerii de investiții și dezvoltării economice.

Capacitatea administrativă

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> • Dotarea tehnică a APL suficientă • Edificiul Primăriei în stare funcțională • Aparatul Primăriei este calificat, cu suficientă experiență în domeniu • Potențial de administrare înalt al Consiliului Local Puținței • Comuna are o pagină proprie web • Securitatea cetățenilor este asigurată de către sectorul de poliție • În comunitate funcționează Serviciul descentralizat de prestare servicii CUPS • APL Puținței sunt membri ai CALM și membri ai Convenției Europene a primarilor privind CLIMA și Energia 	<ul style="list-style-type: none"> • APL Puținței nu este dotată cu transport • Lipsa Planului Urbanistic General • Lipsa specialiștilor în domeniul cadastru și achiziții publice, managementul proiectelor investiționale • Lipsa resurselor financiare pentru implementarea și dezvoltarea proiectelor • Salariile mici ai angajații din APL • Autoritățile locale dispun de atribuții și pârghii extrem de reduse pentru susținerea financiară a antreprenoriatului
Oportunități	Riscuri
<ul style="list-style-type: none"> • Cooperarea cu alte APL-uri care au experiență în implementarea proiectelor • Atragerea investițiilor externe • Implicarea mai activă a cetățenilor în dezvoltarea comunei • Actualizarea informativă a paginii electronice a comunei • Suplinirea paginilor de pe rețelele de socializare cu informații irelevante activității APL • Stabilirea unor contacte durabile și colaborarea cu localități din țară și peste hotare în vederea soluționării unor probleme comune (proiecte, măsuri culturale, schimb de experiență) • Promovarea imaginii pozitive a comunei • Participarea membrilor APL în cadrul proiectelor internaționale, cursuri de perfecționare • Gestionarea eficientă a bugetului local • Optimizarea activității APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa resurselor financiare la nivel local, insuficiente pentru sprijinirea și/sau promovarea unor investiții majore • Instabilitate legislativă și politică • Salarizare ne-motivantă a persoanelor cu studii superioare și de specialitate, care activează în domeniul APL • Supraîncărcarea specialiștilor și funcționarilor publici • Lipsa ONG-urilor care s-ar implica în soluționarea problemelor Comunei • Reducerea finanțărilor pentru dezvoltare • Neimplementarea proiectului de înregistrare masivă a terenurilor • Lipsa implementării proiectelor de infrastructură.

Infrastructura tehnico-edilitară

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none">• Asigurare cu apă tehnică de 80%, cu sistem centralizat și funcționarea a 3 fântâni arteziene (apă tehnică)• Existența rețelelor de electricitate, telecomunicații• Prezența a trei izvoare care asigură necesitățile în aprovizionarea cu apă• Iluminarea stradală în proporție de 100%• Existența unor porțiuni de drum asfaltate (Dîșcova-2 km, Puținței-3 km și Vîprova-2.5 km)	<ul style="list-style-type: none">• Alimentarea cu apă potabilă se face preponderent din fântâni de mină, care sunt poluate• Lipsa sistemului de canalizare în comună• Deversarea apelor reziduale menajere în locuri neamenajate• Acoperire redusă a gazificării, 70% din gospodăriile comunei• Lipsa proiectelor de eficiență energetică (• Prezența podurilor deteriorate• Lipsa trotuarelor și a drumurilor asfaltate.
Oportunități	Riscuri
<ul style="list-style-type: none">• Atragerea investițiilor externe pentru proiecte de îmbunătățire a infrastructurii• Existența unor programe cu finanțare nerambursabilă pentru reabilitarea termică• Renovarea drumurilor locale și amenajarea• canalelor de scurgere a apelor pluviale• Extinderea rețelelor de utilități publice în tot• comuna• Identificarea posibilităților de conectare a tuturor consumatorilor casnici la sistemul de apeduct	<ul style="list-style-type: none">• Cadrul legislativ instabil• Costuri ridicate pentru conformarea la standardele europene de calitate• Incapacitatea financiară a locuitorilor comunei de a acoperi de sine stătător costurile de racordare la rețelele de apeduct, gazificare ș.a.

Mediu și situația ecologică

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none">• Resurse acvatice disponibile r. Cula, iazuri, izvoare, prezența unui număr mare de fântâni de tip mină (231)• Interesul sporit al APL în vederea îmbunătățirii stării mediului ambiant din localitate• Utilizarea redusă a pesticidelor• Existența apeductului.	<ul style="list-style-type: none">• Lipsa sistemului de canalizare în comună• Suprafețe împădurite reduse, doar 10%• Lipsa unei gunoști autorizate• Lipsa apei potabile calitative din apeduct și fântâni• Existența gunoștilor neautorizate• Lipsa sistemului de colectare și transportare centralizată a deșeurilor menajere• Fântânile de mină nu sunt marcate cu plăcuțe de informare privind calitatea apei• Educația ecologică la nivel superficial• Expunerea la hazardurile naturale sezoniere, în special la secetă și inundații• Insuficienta preocupare a agenților economici în recuperarea și re folosirea ambalajelor• Solurile sunt afectate de factori de degradare precum eroziune.
Oportunități	Riscuri
<ul style="list-style-type: none">• Implementarea proiectului de colectare selectivă a deșeurilor• Amenajarea și curățarea tuturor fântânilor de tip mină• Curățirea zonelor din preajma comunei• Menținerea străzilor comunei într-o stare curată• Informarea populației privind necesitatea privind protecția mediului ambiant și utilizării raționale a resurselor naturale• Promovarea educației ecologice a tinerei generații pentru a proteja mediul și a folosi rațional resursele naturale• Creșterea interesului autorităților locale pentru promovarea de parteneriate în vederea protecției mediului• Disponibilitatea finanțărilor proiectelor de mediu prin intermediul fondurilor nerambursabile• Crearea unui ONG axat pe probleme ecologice.	<ul style="list-style-type: none">• Impactul negativ al schimbărilor climatice asupra sectorului agricol (secete, grindină)• Dificultăți în susținerea financiară a proiectelor de investiții de mediu• Sărăcia, lipsa surselor de existență sau alte necesități vitale îi constrânge pe cetățeni să încalce legea, inclusiv la capitolul tăieri ilicite.• Costuri ridicate pentru conformarea cu standardele europene de calitate în materie de mediu• Neglijarea tradițiilor locale în domeniul protecției mediului• Resurse financiare insuficiente pentru finanțarea și co-finanțarea proiectelor legate de mediu.

4. Strategia de dezvoltare

4.1 Cadrul de planificare

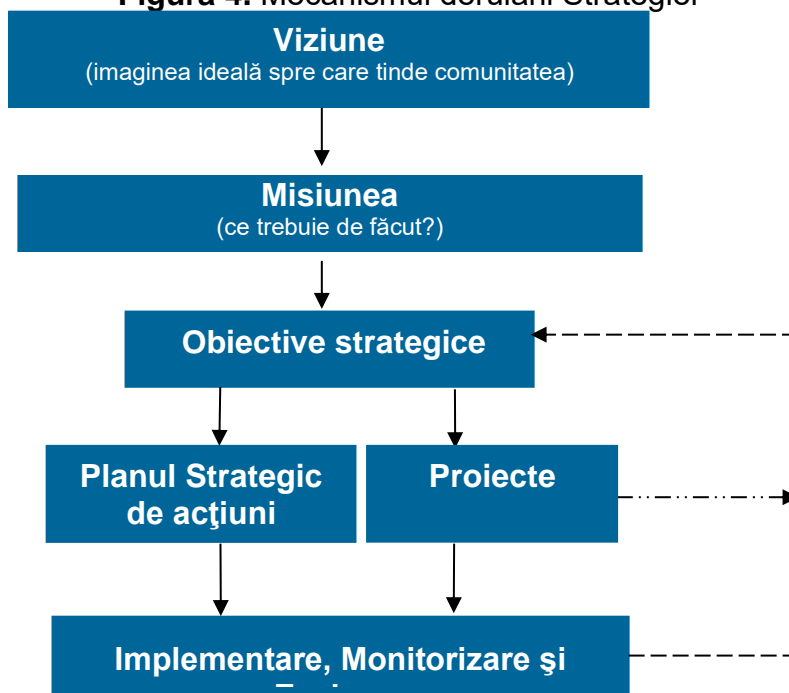
Principalele puncte tari, slabe, oportunități și riscuri au fost determinate în urma realizării analizei diagnostic. Aceste elemente au stat la baza formulării Viziunii și Misiunii comunității, care reprezintă elementele inițiale ale Strategiei. Obiectivele strategice, detaliază Viziunea de dezvoltare, iar pentru implementarea acestora se formulează obiectivele specifice.

De asemenea, în prezenta Strategie sunt specificate toate acțiunile concrete care vor conduce la realizarea acestora pe perioada 2024-2028. Realizarea Strategiei va depinde în mare măsură de mecanismul de implementare și monitorizare, precum și de maniera de abordare a Strategiei de către factorii responsabili de implementare și monitorizare, asigurarea cu resurse.

Procesul formulării și implementării Strategiei poate fi redat schematic, sub forma unui ciclu închis, unde în urma implementării Strategiei are loc monitorizarea și actualizarea ei periodică, în funcție de gradul de realizare a acestora și schimbării conjuncturii social-economice, priorităților noi ale asociației.

Un rol important îl va avea interacțiunea cu diferiți actori sociali (interni și externi), în vederea realizării obiectivelor stabilite și acțiunilor planificate.

Figura 4. Mecanismul derulării Strategiei

Viziunea reflectă imaginea privitoare la profilul unității administrativ-teritoriale, direcțiile principale de evoluție a domeniilor de interes public și răspunde la întrebarea de bază: care este stadiul de dezvoltare spre care se tinde, pentru perioada 2024-2028.

În centrul viziunii și misiunii de dezvoltare este cetățeanul comunei Puținței, cu nevoile sale specifice. Ținându-se cont de premisele și necesitățile identificate în cadrul diagnozei comunității, având la bază tendințele de dezvoltare demografică, social-economică, a utilităților și serviciilor publice, al aspectelor de dezvoltare sustenabilă, în cadrul atelierului de planificare strategică, s-a stabilit:

Viziunea de dezvoltare a comunei

Puținței – comunitate cu 3 sate din componentă, la frontieră cu raionul Călărași, cu o calitate mai bună a vieții: cu sistem de apă și canalizare funcțional, cu acces la drumuri reparate și bine amenajate, cu parc și zone verzi întreținute, cu o dezvoltare economică în domeniul agroindustrial și turiști și cu agenți economici funcționali, care asigură angajarea localnicilor, cu cetățeni activi și implicați, cu instituții educaționale, culturale și medicale funcționale.

Misiunea APL

Mobilizare comunitară și consolidarea parteneriatelor, promovarea transparenței decizionale prin stimularea, asigurarea participării active a femeilor și bărbaților din toate categoriile sociale în elaborarea, realizarea și monitorizarea activităților pentru dezvoltarea continuă a comunității și atragerea tuturor cetățenilor în acest proces.

4.2 Obiectivele strategice

Strategia de dezvoltare sustenabilă a comunei Puținței a fost elaborată în contextul următoarelor documente strategice:

- Planul de Acțiune privind Energia Durabilă și Climă a c. Puținței
- Strategia de dezvoltare a raionului Orhei 2021-2025
- Programul Operațional Regional Centru 2022-2028
- Strategia națională de dezvoltare "Moldova Europeană 2030"
- Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2022-2028
- Strategia de Gestionare a Deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013 – 2027
- Programul național pentru gestionarea deșeurilor pentru anii 2023-2027 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027,
- Strategia de alimentare cu apă și sanitație pentru anii 2014 – 2028
- Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030
- Strategia UE pentru Regiunea Mării Negre 2020-2030.

Pentru realizarea viziunii strategice, activitățile și proiectele, implicării tuturor factorilor în procesul de dezvoltare locală, eforturile comunității vor fi orientate pe următoarele obiective strategice de dezvoltare:

1. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii publice locale
2. Asigurarea dezvoltării economice locale și a mediului antreprenorial
3. Îmbunătățirea stării mediului natural
4. Modernizarea, dezvoltarea și eficientizarea sistemului de educație, sănătate și protecție socială, cultură, tineret și sport
5. Promovarea unui management administrativ transparent și cu implicarea civică în dezvoltarea comunității.

4.3 Planul de acțiuni

Obiectiv Strategic 1. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii publice locale

Acțiuni/Proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa potențială de finanțare
Obiectiv specific 1.1 Elaborarea și implementarea sistemului de măsuri pentru reabilitarea drumurilor					
1.1.1. Reabilitarea drumurilor principale	2024-2028	Primarul, Consiliul local	<ul style="list-style-type: none"> • Drumuri principale asfaltate de 2 km în fiecare sat. • 	2000	BL, BR, Fondul Rutier, fonduri externe
1.1.2.Reparația anuală a drumurilor secundare	Anual	Primăria	<ul style="list-style-type: none"> • câte 5 km în fiecare localitate. 	300	BS, BL, Fondul Rutier
1.1.3 Amenajarea trotuarelor	2024-2028	Primăria	<ul style="list-style-type: none"> • 2 km în fiecare sat 	1000	BS, BL, Fondul Rutier, contribuția cetățenilor
1.1.4. Întreținerea drumurilor și spațiilor adiacente, îndreptarea drumurilor cu autogrederul și amenajarea canalelor de scurgere a apelor pluviale	Anual	Primarul, Consiliul local	<ul style="list-style-type: none"> • Lungimea drumurilor reparate, km 	1000	BL, BR, Fondul Rutier, fonduri externe
1.1.5 Amenajarea și menținerea drumurilor agricole principale	2024-2028	Primar, CL, agenți economici	<ul style="list-style-type: none"> • Lungimea drumurilor amenajate, km • Nr de beneficiari 	200	BL, agenți economici, fonduri externe
1.1.6. Reparația podurilor peste râul Cula	2024-2028	Primarul, Consiliul local	<ul style="list-style-type: none"> • 2 poduri reparate 	600	BS, BL, Fondul Rutier, contribuția cetățenilor
Obiectiv specific 1.2 Construcția și amenajarea sistemului de apă/canal					
1.2.1.Proiectarea sistemului de canalizare centralizat și a stației de epurare	2024-2025	Primarul, Consiliul local	<ul style="list-style-type: none"> • Proiect tehnic elaborat și verificat 	300	BL, BS, alte surse
1.2.2.Construcția sistemului de canalizare, a stațiilor de epurare și filtrare a apei	2024-2025	Primarul, Consiliul local	<ul style="list-style-type: none"> • Minim 10 km de rețea construită • Stație de epurare funcțională 	8000	BL, BS, contribuția populației, fonduri externe

Acțiuni/Proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa potențială de finanțare
1.2.3.Reparația blocurilor sanitare în interiorul filialei Dîșcova și în 3 cămine culturale	2024-2025	APL, managerii instituțiilor	• Nr. blocuri sanitare funcționale	150	BL, BS, contribuția populației, fonduri externe
1.2.4 .Construcția sistemului de apeduct și canalizare: <ul style="list-style-type: none"> • 2 oficii poștale • 2 OMF • 3 cămine culturale 	2024-2028	APL, managerii instituțiilor	• Valoarea proiectelor • Nr. de beneficiari	1000	BL, BS, contribuția populației, fonduri externe
1.2.5.Renovarea sistemului de canalizare: <ul style="list-style-type: none"> • IET Dîșcova • Filiala Dîșcova 	2024-2028	APL, managerii instituțiilor	• Valoarea proiectelor • Nr. de beneficiari	800	BL, BS, contribuția populației, fonduri externe
1.2.6 Forarea fântânilor arteziene în satul Puținței și Dîșcova	2024-2025	Întreprinder ea municipală	• 2 fântâni arteziene funcționale	1000	BL, BS, contribuția populației, fonduri externe
1.2.7.Întreținerea fântânilor de tip mină din comună în conformitate cu normativele în vigoare	204-2028	Primarul, Consiliul local	• Minim 50 de fântâni întreținute	100	BL, contribuția populației, alte surse
Obiectiv specific 1.3 Dezvoltarea infrastructurii energetice și îmbunătățirea eficienței energetice					
1.3.1.Realizarea auditului energetic pentru 6 edificii publice (primăria, grădinițe, gimnaziu, cămine culturale)	2024-2027	Primarul	• 6 rapoarte elaborate	250	Buget local
1.3.2 Promovarea utilizării biomasei energetice la casele de locuit	2024-2026	Primar, CL	• Valoarea proiectelor implementate	1 500	Fondul de Eficiență Energetică, alte surse
1.3.3.Renovarea și eficientizarea sistemelor de încălzire a edificiilor publice și social administrative în baza implementării unor cazangerii autonome pe bază de biomasă	2024-2028	Primar, CL	• Minim 4 clădiri publice conectate cu cazangerii cu biomasă	1 200	BL, Fondul de Eficiență Energetică , alte surse

Acțiuni/Proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa potențială de finanțare
1.3.4. Instalarea panourilor solare pentru apă caldă la instituțiile educaționale	2024-2026	Primar, CL	• Nr. de panouri amenajate	400	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.5 Schimbarea rețelei electrice: <ul style="list-style-type: none"> • 3 cămine culturale • 2 IET • 2 gimnazii • APL • 2 oficii poștale • 2 OMF 	2024-2028	Primarul, conducătorii instituțiilor	• Valoarea proiectelor atrase • Utilaje și echipamente instalate • Economii la bugetele instituțiilor	600	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.6 Renovarea sistemului de încălzire (podea caldă): <ul style="list-style-type: none"> • IET Dîșcova • IET Puținței • Gimnaziul Puținței 	2027	Primarul, conducătorii instituțiilor	• Valoarea proiectelor atrase • Utilaje și echipamente instalate • Economii la bugetele instituțiilor	1500	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.7 Gazificarea: <ul style="list-style-type: none"> • 2 oficii poștale • 2 OMF • 2 cămine culturale • IET Dîșcova 		Primarul, conducătorii instituțiilor	• Valoarea proiectelor atrase • Utilaje și echipamente instalate • Economii la bugetele instituțiilor	1000	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.8 Reparația capitală a acoperișului la edificiile publice: <ul style="list-style-type: none"> • Primăria • IET Dîșcova • IET Puținței • 2 cămine culturale 	2024-2028	Managerii instituțiilor	• 6 edificii publice cu acoperișuri reparate • Valoarea economiilor la agentul termic, mii lei	4200	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor

Acțiuni/Proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa potențială de finanțare
1.3.9 Instalarea panourilor și colectoarelor solare la edificiile publice: <ul style="list-style-type: none"> • Primărie • IET Dîșcova • IET Puținței • 2 cămine culturale 	2024	Directorii instituțiilor	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de panouri și colectoare solare funcționale la edificiilor publice • Valoarea economiilor la energia electrică, mii lei 	1000	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.10. Schimbarea geamurilor la edificiile publice: <ul style="list-style-type: none"> • Gimnaziu și filiala gimnaziului • 1 IET 	2024-2025	Directorii instituțiilor	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de geamuri schimbate • Valoarea economiilor la energia electrică și termică, mii lei 	1000	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.11. Termoizolarea pereților exteriori și fațadelor la edificiile publice: <ul style="list-style-type: none"> • IET Puținței • Gimnaziul, filiala Dîșcova • Primăria • 3 cămine culturale 	2024-2028	Directorii instituțiilor	<ul style="list-style-type: none"> • 6 edificii publice termoizolate • Valoarea economiilor la energia electrică și termică, mii lei 	10000	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.12. Schimbarea rețelei electrice la edificiile publice: <ul style="list-style-type: none"> • 3 cămine culturale • 2 IET • 2 gimnazii • APL • 2 oficii poștale • 2 OMF 	2024-2026	Directorii instituțiilor	<ul style="list-style-type: none"> • Rețele electricitate funcționale în 12 edificii publice • Valoarea economiilor la energia electrică și termică, mii lei 	3600	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.14. Extinderea sistemului de aprovizionare centralizată cu gaze	2024-2026	Primar, CL	<ul style="list-style-type: none"> • Cca. 200 gospodării conectate la rețeaua de gaze 	2 000	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat,

Acțiuni/Proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa potențială de finanțare
naturale pentru majoritatea caselor de locuit din comună					donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.15. Trecerea sistemului de iluminat totalmente pe LED	2024-2026	Prima	• Sistem de iluminat public stradal funcțional	200	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donatori străini, contribuția cetățenilor
1.3.16 Schimbarea pilonilor din lemn	2024-2025	Prima	• Nr. de piloni schimbați	150	Bugetul întreprinderii de furnizare a energiei electrice

Obiectiv Strategic 2. Asigurarea dezvoltării economice locale și a mediului antreprenorial

Acțiuni / Idei de proiect	Durata	Partenerii implicați	Indicatori de rezultat	Cost, mii lei	Sursa de finanțare
Obiectiv specific 2.1 Crearea mediului favorabil pentru agenții economici					
2.1.1. Inițierea creării unui GAL/aderarea la unul existent pentru stimularea dezvoltării economice la nivel micro-regional	2024-2025	APL Puținței și din vecinătate	<ul style="list-style-type: none"> • Un GAL creat • 6 localități membre • 15 000 beneficiari 	50	BL, sursele donatorilor
2.1.2. Susținerea agenților economici actuali și formarea acestora prin diverse programe	permanent	APL, agenții economici	<ul style="list-style-type: none"> • Minim 5 antreprenori urmează cursuri de instruire pe an 	10	Granturi, sursele agenților economici
2.1.3.Promovarea afacerilor locale	2024-2028	APL, AdB	<ul style="list-style-type: none"> • Fișe de proiecte economice elaborate și distribuite de CCI Orhei • Minim 2 participări pe an la diferite expoziții • Nr. de locuri noi de muncă 	6000	Granturi, sursele agenților economici
2.1.4 Susținerea parteneriatului PPP prin elaborarea planurilor de dezvoltare economică locală	Anual	APL, agenții economici	<ul style="list-style-type: none"> • Foi de parcurs de dezvoltare economică implementate • 	10	BL
2.1.5 Acordarea suportului informațional pentru accesarea de proiecte, granturi, subvenții	Permanent	APL, agenții economici	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de sesiuni de instruire • Nr. de proiecte depuse 	50	BS, donatori străini
2.1.6 Asigurarea implementării unui sistem de stimulente fiscale pentru dezvoltarea afacerilor	Anual	APL	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de afaceri dezvoltate • Nr. de locuri noi de muncă 	0	
2.1.7 Educarea economică a populației	Permanent	APL, agenții economici	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de evenimente organizate • Nr. de participanți 	30	Donatori externi, sursele agenților economici
Obiectivul specific 2.2 Dezvoltarea turismului rural					
2.2.1 Identificarea și selectarea celor mai importante atracții turistice și istorice	2024	APL, gimnaziul	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de atracții turistice identificate 		

Acțiuni / Idei de proiect	Durata	Partenerii implicați	Indicatori de rezultat	Cost, mii lei	Sursa de finanțare
2.2.2 Elaborarea hărții cu denumiri ale locațiilor traseului turistic și marcarea unui traseu turistic	2024-2025	APL, gimnaziul	• Hartă turistică elaborată	40	BL
2.2.3 Promovarea lansării afacerilor din domeniul turistic și apicol	Permanent	APL, agenții economici	• Nr. de instruirii • Nr. de afaceri lansate	1000	Sursele agenților econom.
2.2.4 Organizarea de evenimente privind promovarea localității	Permanent	APL, agenții economici	• Minim 3 evenimente anuale • Nr. de participanți	100	BL, sursele agenților economici
Obiectiv 2.3 Îmbunătățirea managementului proprietății publice în scopuri economice și de infrastructură					
2.3.1 Inventarierea și evaluarea proprietății publice	2024	Primar	• Registru proprietății publice actualizat	10	BL
2.3.2 Elaborarea ofertei investiționale și promovarea ei	2024	Primar, agenții econ.	• Oferte investiționale distribuite partenerilor • Valoarea investițiilor atrase	10	BL
2.3.3 Redistribuirea bugetului APL pentru implementarea diferitor proiecte	Anual	Primar, CL, contabil	• Valoarea proiectelor atrase		
2.3.4 Valorificarea pădurilor-proprietate APL în scopuri economice	2024-2025	Primar, CL	• 300 m3 lemn comercializate anual	20	BL
2.3.5 Planificarea plantărilor de reabilitare și regenerarea acestora	2024-2028	APL	• 5 ha de păduri reabilitate	80	BL, Agenția Moldsilva
2.3.6 Valorificarea terenurilor-proprietate APL în scopuri economice	2024-2025	Primar, CL	• Terenuri APL, ha, prelucrate	30	BL
2.3.7 Dezvoltarea ÎM Servicii comunale Puținței și dotarea cu echipamentele necesare	2024-2025	IM, Consiliul local	• Tarife argumentate economic, aprobate de Consiliul Local • Nr. de beneficiari ai ÎM	500	BL, BS, donatori externi
Obiectiv specific 2.4 Susținerea lansării de noi afaceri în diferite domenii					
2.4.1 Dezvoltarea afacerilor creșterii ciupercilor	2024	Sectorul antreprenorial	• Crescătorie de ciuperci pe o suprafață de 50 m2	100	Sursele agentului economic, surse atrase
2.4.2 Lansarea afacerilor privind creșterea animalelor pentru carne	2024	Sectorul antreprenorial	• 100 capete	400	Sursele agentului economic, surse atrase

Ațiuni / Idei de proiect	Durata	Partenerii implicați	Indicatori de rezultat	Cost, mii lei	Sursa de finanțare
2.4.3 Susținerea lansării afacerilor privind producerea articolelor din beton presat sau vibro-turnat	2025	Sectorul antreprenori al	<ul style="list-style-type: none"> • 4 locuri de muncă create • Produse proprii din beton 	1000	Sursele agentului economic, surse atrase
2.4.4 Prestarea serviciilor în domeniul construcției	2024-2025	Sectorul antreprenori al	<ul style="list-style-type: none"> • 3 locuri de muncă create 	100	Sursele agentului economic, surse atrase

Obiectiv Strategic 3. Îmbunătățirea stării mediului natural

Ațiuni / Idei de proiect	Durata	Partenerii implicați	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa de finanțare
Obiectiv specific 3.1 Salubritate și amenajarea teritoriului					
3.1.1. Stabilirea și realizarea zilei sanitare (lunar)	Lunar	Consiliul Local	<ul style="list-style-type: none"> • Volumul deșeurilor evacuate, m3 	200	BL, sursele cetățenilor
3.1.2. Amenajarea unui poligon pentru depozitarea gunoierului	2024-2025	APL, cetățenii	<ul style="list-style-type: none"> • Poligon pe o suprafață de 3 ha 	200	Proiecte, BL, BR
3.1.3. Achiziționarea tomberoanelor pentru colectarea deșeurilor în 2 fracții	2024-2025	APL, ÎM	<ul style="list-style-type: none"> • 100 tomberoane instalate 	960	Donatorii străini, BL
3.1.4. Amplasarea urnelor și coșurilor de gunoi cu atragerea localnicilor	2024-2025	ÎM, cetățenii	<ul style="list-style-type: none"> • 20 de urne amplasate 	10	BL, donații
3.1.5. Amenajarea stației de colectare a deșeurilor reciclabile (6 ari)	2025	APL Puținței	<ul style="list-style-type: none"> • Volumul deșeurilor evacuate, m3 	10	BL, donații
3.1.7. Lichidarea gunoiștilor neautorizate	Anual	ÎM, APL, cetățenii	<ul style="list-style-type: none"> • Volum de deșeuri evacuate 		BL, alte surse
3.1.6. Amenajarea intrărilor în sate	2024-2026	Primarul	<ul style="list-style-type: none"> • Intrări în localități amenajate 	80	BL, donații
3.1.8. Crearea serviciului de salubritate a localității	2024	APL, ÎM	<ul style="list-style-type: none"> • Serviciu funcțional • Nr. contracte încheiate 	400	BL, proiecte
3.1.9 Aprobarea tarifelor și a documentelor pentru funcționarea serviciului de salubritate	2024	APL, ÎM	<ul style="list-style-type: none"> • Decizia aprobare tarife și a documentelor de funcționare 	5	BL
Obiectivul specific 3.2 Extinderea spațiilor verzi					
3.2.1. Plantarea pădurilor	2024-2026	APL, institut.	<ul style="list-style-type: none"> • 20 ha plantate 	300	BL, AS Moldsilva, donatorii străini

Acțiuni / Idei de proiect	Durata	Partenerii implicați	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa de finanțare
		bugetare, comunitatea			
3.2.2. Plantarea arborilor și arbuștilor în spatele căminului cultural Dîșcova și la intrările în localitățile din cadrul comunei	2024-2028	APL	• 500 arbori și arbuști plantați	10	Moldsilva, contribuția cetățenilor
3.2.3.Amenajarea parcului central și a unor locuri din comună, cu implicarea cetățenilor	Anual	APL, IGP	• Nr. de arbori plantați	120	BL, sursele proprii ale pepienerii
3.2.4.Amenajarea și întreținerea zonelor verzi	Anual	APL, ÎM	• Nr. de arbori și arbuști plantați	160	BL, sursele proprii ale pepienerii
3.2.5.Stoparea eroziunii solului, plantarea de arbori și arbuști în zonele supuse riscului alunecărilor de teren	Anual	APL, ÎM	• Nr. de arbori plantați	30	BL, sursele proprii ale pepienerii
Obiectivul specific 3.3 Informarea și instruirea publicului în domeniul protecției mediului					
3.3.1.Informarea populației asupra riscurilor cauzate de deversarea apelor uzate în locuri neamenajate	Permanent	APL, ONG-uri mediu	• Nr. de cetățeni informați • Nr. de evenimente organizate	30	BL, surse atrase
3.3.3.Informarea populației asupra folosirii echilibrate a resurselor de apă și prevenirea poluării mediului	Permanent	APL, ONG-uri mediu	• Nr. de cetățeni informați • Nr. de evenimente organizate	15	BL, surse atrase
3.3.4.Inițierea unor campanii de informare și conștientizare a publicului în vederea gestionării eficiente a deșeurilor	Permanent	APL, ONG-uri mediu	• Nr. de cetățeni informați • Nr. de evenimente organizate	10	BL, surse atrase
3.3.5.Implementarea programelor de educație ecologică a copiilor, tinerilor etc.	Permanent	APL, ONG-uri mediu	• Nr. de cetățeni informați • Nr. de programe derulate	30	BL, surse atrase

Obiectivul strategic 4. Modernizarea, dezvoltarea și eficientizarea sistemului de educație, sănătate și protecție socială, cultură, tineret și sport

Activități	Perioada de implementare	Persoana responsabilă	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Potențial resurse de finanțare
Obiectivul specific 4.1 Dezvoltarea sistemului educațional					
4.1.1. Realizarea pedagogizării părinților (mese rotunde cu părinții privind educarea elevilor) cu atragerea cetățenilor în proces	Trimestrial	Director IPG	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de participanți Nr. de evenimente organizate 	10	BL
4.1.2. Realizarea ziua ușilor deschise	Semestrial	Directorii instituțiilor educaționale	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de participanți Nr. de evenimente organizate 	10	BL
4.1.3 Crearea centrelor organizate de interes: dans, pictură, limbi străine, sport, broderia	Permanent		<ul style="list-style-type: none"> Nr. de beneficiari 		
4.1.4. Crearea parteneriatelor educaționale	Permanent		<ul style="list-style-type: none"> Nr. de parteneriate dezvoltate 		
4.1.5 Amenajarea terenurilor de volei și fotbal în satele Dîșcova și Vîprova	2024-2025	APL	<ul style="list-style-type: none"> Valoarea proiectelor implementate 2 terenuri amenajate 	80	BL, BS, donatori străini
4.1.6. Dotarea centrelor de activitate cu materiale didactice și dotarea cu TIC	2024-2025	Directorii instit. educaționale	<ul style="list-style-type: none"> Lista de materiale didactice procurate 	40	BL, BS, donatori străini
4.1.7. Informarea online a populației cu privire la activitățile realizate în instituțiile de educație (rețele de socializare, pagini web ale instituțiilor)	Administrația IPG	Permanent	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de postări Nr. de urmăritori 		
Obiectivul specific 4.2. Îmbunătățirea stării de sănătate a populației					

Activități	Perioada de implementare	Persoana responsabilă	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Potențial resurse de finanțare
4.2.1. Dotarea OMF-urilor cu tot aparatul medical necesar	2024-2028	OMF, Spitalul raional	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de echipamente procurate Nr. de pacienți deserviți 	600	Bugetul raional, bugetul de stat, programe medicale de stat, donatorii străini
4.2.2. Lărgirea gamei de servicii medicale prestate locuitorilor de OMF	2025-2028	OMF, Spitalul raional	<ul style="list-style-type: none"> Lista serviciilor prestate Nr. beneficiarilor 	120	BR, BS, programe medicale de stat, surse atrase
4.2.3 Inițierea unor programe de educație sanitară pentru copii, tineri, adulți și vârstnici pe diferite tematici (conștientizare și educație în sănătate, igiena personală, nutriție corectă)	Permanent	OMF, Primăria, Gimnaziul	<ul style="list-style-type: none"> Minim 2 campanii pe an Minim 200 de persoane-participante la campanii 	50	BL, BR, surse atrase
4.2.4 Dezvoltarea capacităților resurselor umane din domeniul ocrotirii sănătății	Permanent	OMF, Spitalul raional	<ul style="list-style-type: none"> Minim 2 persoane din domeniu participă la instruire, vizite de studiu 	40	BR, BS, programe medicale de stat, donatorii străini
Obiectivul specific 4.3. Asigurarea unui nivel de trai decent pentru grupurile social vulnerabile					
4.3.1 Proiect social: o masă caldă pe zi; servicii de spălarea și uscarea hainelor	2022 - 2024	Primarul, Consiliul local	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de beneficiari 	350	BS, Ambasadele din RM, BS, BL, donatori,
4.3.2 Implementarea serviciilor socio-medice și de socializare destinate persoanelor sărace, persoanelor cu dizabilități și persoanelor în etate	2021 - 2024	Asistentul social, Consiliul local, ONG	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de beneficiari 	100	BL, BS, surse atrase; Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
Obiectivul specific 4.4. Dezvoltarea culturii și valorificarea patrimoniului local					
4.4.1. Reparația caselor de cultură și amenajarea teritoriului aferent	2024-2028	Primarul, directorii CC	<ul style="list-style-type: none"> Valoarea proiectelor atrase 	1300	BL, BS, donatori, alte surse
4.4.2. Actualizarea fondului de carte a bibliotecii publice	2024-2028	Primăria, bibliotecara	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de cărți procurate 	42	BL, BS, donatori, alte surse

Activități	Perioada de implementare	Persoana responsabilă	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Potențial resurse de finanțare
4.4.3.Dotarea bibliotecii cu noi calculatoare conectate la rețeaua internet	2024-2028	Primăria, bibliotecara	• Nr. de calculatoare funcționale	55	BL, BS, donatori, alte surse
4.4.4.Menținerea activităților colectivelor artistice de amatori (muzică, dans, etc.)	2024-2025	BL, BS, donatori, alte surse	• Nr. de beneficiari	100	BL, donatori
4.4.5.Asigurarea colectivelor artistice cu instrumente, aparataj și costumație necesară	2024-2025	BL, BS, donatori, alte surse	• Nr. de costume, instrumente procurate	200	BL, donatori, alte surse
4.4.6.Organizarea și desfășurarea evenimentelor cultural-artistice și sportive anuale	2024-2025	Primarul, directorul CC și IPG ONG	• Nr. de participanți • Nr. de evenimente organizate	500	Sursele agenților economice, BL, proiecte atrase
4.4.7.Încurajarea activităților meșteșugărești artisanale	2024-2025	Primarul, Persoane private	• Nr. de afaceri create în domeniu • Nr. locuri de muncă create	500	Sursele agenților economice

Obiectiv strategic 5. Promovarea unui management administrativ transparent și cu implicarea civică în dezvoltarea comunității

Acțiuni/Proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa potențială de finanțare
Obiectiv specific 5.1 Asigurarea transparenței în activitatea APL					
5.1.1.Organizarea audierilor publice, dezbaterilor, adunărilor cu localnicii pe marginea temelor și problemelor localității	Permanent	Primarul	<ul style="list-style-type: none"> • Minim 3 evenimente pe an organizate • Minim 120 de participanți la evenimente 		
5.1.2.Menținerea și suplinirea nr. de panouri informative	2024-2025	Primarul, Consiliul local	<ul style="list-style-type: none"> • 3 panouri amenajate 	6	BL
5.1.3.Elaborarea unui mecanism de implementare în activitatea aparatului Primăriei a prevederilor Legii privind transparența în procesul decizional	2024	Secretarul CL	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de activități implementate • Nr. de evenimente organizate 	0	
5.1.4.Completarea paginii electronice WEB (www. https://primaria-putintei.md/) cu informații de interes public	2024	Secretarul CL, Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de vizitatori unici, anual • Nr. de materiale publicate 	5	BL
5.1.5 Crearea unui grup pe rețeaua Viber de informare și consultare publică cu cetățenii	2024	Secretarul CL, Primar	<ul style="list-style-type: none"> • Minim 100 de persoane conectate la rețea 	0	
5.1.6.Elaborarea Planului urbanistic general	2025-2028	APL	<ul style="list-style-type: none"> • Plan urbanistic aprobat de Consiliul Local 	400	BL, BS și programe guvernamentale
Obiectiv specific 5.2 Creșterea capacităților administrației publice locale					
5.2.1.Program de dezvoltare a capacităților de administrare prin participarea la training-uri tematice	Permanent	APL	<ul style="list-style-type: none"> • Minim 4 reprezentanți APL participă la cursuri • Minim 3 instruirii anual audiate 	10	BL, donatori, instituții publice
5.2.2.Digitalizarea registrelor de evidență a populației	2024-2025	APL	<ul style="list-style-type: none"> • Registru funcțional 	20	BL

Acțiuni/Proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa potențială de finanțare
5.2.3.Program de schimb de experiență cu primăriei din republică și de peste hotare	Anual	APL	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de vizite realizate Nr. de participanți la vizite 	50	BL, parteneri
5.2.4. Implementare sistemului E-cadastru	2024-2025	APL	<ul style="list-style-type: none"> Registru funcțional 	50	Donatori, BS
5.2.5.Publicarea permanentă a informațiilor pe panourile informative în localitate	Permanent	APL	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de anunțuri, informații afișate 		
5.2.6.Încheierea de parteneriate cu primăriile învecinate și cu cele de peste hotare	2024-2028	APL	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de acorduri încheiate Nr. de proiecte comune implementate 	50	BL, donatori externi
5.2.7.Procurarea unității de transport (microbuz)	2024-2025	APL	<ul style="list-style-type: none"> Microbus funcțional 	400	BL, donatori externi
5.2.7.Procurarea boxei portabile și fotoaparaturii	2024-2025	APL	<ul style="list-style-type: none"> Echipe funcționale 	50	BL, donatori externi
Obiectiv specific 5.3 Implicarea locuitorilor în dezvoltarea comunității					
5.3.1.Înființarea și dezvoltarea ONG-urilor (asociație de băștinași, asociații profesionale, etc.) și susținerea asociațiilor existente	2024-2025	Primarul, Consiliul local, ONG	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de ONG-uri active Nr. de proiecte realizate 	10	BL, surse atrase
5.3.2.Inițierea și derularea unor acțiuni de implicare civică: cea mai curată stradă, cea mai amenajată gospodărie, cea mai frumoasă fântână, etc.	2024-2025	Primarul, Consiliul local, ONG	<ul style="list-style-type: none"> Nr. de participanți Nr. de evenimente organizate 	50	BL
5.3.3.Organizarea Zilelor Diasporei la nivel local	Anual, august	APL, AdB	<ul style="list-style-type: none"> Migranți implicați, comunitate informată 	10	BL, AdB, mediul de afaceri
5.3.4.Consolidarea evidenței a fluxurilor migraționiste din localitate	Permanent	APL, AdB	<ul style="list-style-type: none"> Bază de date a migranților cu cel puțin 200 de persoane 	0	
Asigurarea transmisiunii online ale ședințelor Consiliului local	2024-2028	APL, AdB	<ul style="list-style-type: none"> Transmisiuni online realizate 	5	BL, AdB, donatori

Acțiuni/Proiecte	Perioada de implementare	Responsabil	Indicatori de performanță	Cost, mii lei	Sursa potențială de finanțare
			<ul style="list-style-type: none"> • Pagină web funcțională 		
5.3.6.Consultarea migranților și a comunității privind problemele prioritare ale localității	Trimestrial	APL, AdB	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. migranților informați și implicați 	5	BL, AdB, donatori
5.3.7.Oferirea de servicii de consiliere și consultanță pentru migranți	Permanent	APL, AdB	<ul style="list-style-type: none"> • Lista serviciilor prestate • Nr. de beneficiari 	5	BL, AdB, donatori
5.3.8.Consolidarea colaborării cu mediul de afaceri, societatea civilă	Permanent	APL, AdB, ONG	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. de inițiative realizate • Nr. de participanți 	5	APL, AdB, ONG, donatori

4.4 Asigurarea cu resurse

Resursele necesare pentru implementarea Strategiei sunt estimate la 58,1 mln. lei, ceea ce cu mult depășește posibilitățile financiare ale comunității, fiind necesar un efort considerabil al APL, instituțiilor publice, agenților economici în atragerea de fonduri pentru dezvoltarea sustenabilă a comunității.

Gradul de asigurare cu astfel de resurse reprezintă unul din factorii principali ai succesului implementării prezentei Strategii. Descrierea surselor de finanțare prezentate în continuare este realizată având în vedere programele de finanțare anuale desfășurate diferiți finanțatori. Finanțările se acordă în baza proiectelor înaintate de structuri și organizații și în cazul când sunt anunțate deschiderea programele de finanțare. Urmează ca în cazul lansării unui program de finanțare de către un finanțator, responsabilii pentru implementarea acțiunilor să elaboreze proiecte și să le înainteze către finanțare la donatorii respectivi. De asemenea, organizațiile finanțatoare prezentate mai jos reprezintă principalii donatori care activează de mai mult timp în republică.

În acest compartiment nu au fost incluse programele de finanțare care pot apărea instantaneu pe parcursul perioadei de implementare a Strategiei:

1. Sursele bugetului local pentru diferite acțiuni de menire culturală, educație, infrastructură, protecția mediului, salubritate, dezvoltare urbană, etc. Totuși, sursele bugetului local sunt insuficiente pentru realizarea investițiilor necesare, de aceea miza principală va fi legată diversificarea acestora.

2. Mijloacele bugetului de stat. Aceste surse vor fi obținute pentru realizarea activităților planificate conform prevederilor de dezvoltare a infrastructurii publice, serviciilor publice în diferite domenii, de susținere a IMM-urilor, care vor fi implementate la nivel local. Anual în Legea bugetului de stat este planificată finanțarea activităților de susținere a diferitor activități social-economice prin diferite programe de stat și fonduri, cum ar fi

- Fondul național de dezvoltare regională și locală: proiecte regionale și locale (Satul European, Satul European Expres)
- Fondul de Mediu
- Programul guvernamental DAR 1+3
- Fondurile pentru dezvoltarea IMM-urilor de la Organizația de Dezvoltare Antreprenoriatului
- Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural, măsurile legate de dezvoltarea APL din spațiul rural
- Fondul Rutier
- Fondul de Eficiență Energetică

3. Granturi, donații, împrumuturi ale organizațiilor donatoare care activează în Republica Moldova sau la care este eligibilă Republica Moldova:

- Uniunea Europeană (prin diferite programe și proiecte transfrontaliere sau transnaționale)
- PNUD Moldova
- IFAD
- Fondul Global de Mediu (GEF)
- Ambasada Suediei la Chișinău
- Solidarity Fund PL
- Departamentul Românilor de Pretutindeni

- Ambasada Japoniei și fondul Kuasanone
- Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ Moldova)
- Agenția de Dezvoltare Internațională a SUA (USAID Moldova)
- Agenția Austriacă de Dezvoltare
- Banca Mondială
- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

Acești donatori, dar și alții oferă în bază de competiție (granturi) sau în bază de împrumuturi contractate de Republica Moldova și la care sunt eligibile diferite entități și autorități publice, agenți economici sau ONG-uri.

4. Mijloacele agenților economici. Finanțarea acțiunilor planificate în Strategie din contul mijloacelor agenților economici se va realiza prin: (i) investiții directe în extinderea sau lansarea de noi afaceri; (ii) achitarea serviciilor de elaborarea a studiilor de piață, planurilor de afaceri, identificarea și stabilirea partenerilor; (iii) contractarea serviciilor de consultanță de la companiile prestatoare de servicii; (iv) achitarea taxelor pentru participare în cadrul programelor de training, etc.

4.5 Monitorizarea și evaluarea

Etape de implementare

Succesul implementării Strategiei de Dezvoltare Sustenabile a comunei Puținței este direct legat de participarea locuitorilor, sub formă de grupuri de inițiativă sau în cadrul unor asociații obștești.

În procesul realizării Strategiei vor fi implicați mai mulți actori, fiecare urmând anumite obiective, îndeplinind rolul de implementator al acțiunilor planificate. Aceștia sunt:

1. Administrația publică locală (Consiliul Local, Primarul, Primăria)
2. Locuitorii comunei
3. Băștinașii plecați din localitate
4. Agenții economici
5. Structuri externe (Consiliul raional, Guvernul, Organizațiile internaționale).

Implementarea Strategiei de Dezvoltare poate fi divizată convențional în 3 etape:

1. **Adoptarea SDS.** În cadrul acestei etape Strategia de dezvoltare va fi supusă consultărilor publice organizate de către Primărie. După ajustarea propunerilor și recomandărilor făcute, Strategia va fi înaintată Consiliului Local spre aprobare. După aprobarea Strategiei, Primăria va coordona elaborarea planurilor de acțiuni trimestriale și anuale privind realizarea strategiei în conformitate cu Planul Strategic de Acțiuni.
2. **Implementarea SDS** se va efectua prin realizarea acțiunilor, activităților, și proiectelor concrete de implementare. Pentru fiecare acțiune, proiect, vor fi stabilite obiective, planul activităților necesare, perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.
3. **Monitorizarea SDS.** În perioada de implementare responsabilii de realizarea planului de acțiuni vor raporta îndeplinirea activităților, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea proiectelor, acțiunilor și strategiilor se va efectua prin intermediul Indicatorilor de implementare stabiliți. În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul Strategic de acțiuni se vor iniția măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.

Monitorizarea strategiei

Procesul de monitorizare a strategiei constă în: (i) evaluarea atingerii obiectivelor strategice și obiectivelor specifice care va fi realizată prin intermediul indicatorilor de implementare și (ii) raportarea rezultatelor evaluării.

Monitorizarea implementării strategiei se va efectua de **Consiliul pentru Implementarea Strategiei** (în continuare CIS). CIS va fi creat prin Decizia Consiliului Local cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul local și Primărie, în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor forțelor de dezvoltare:

- Consiliul local (președinții comisiilor consultative de specialitate sau consilieri locali)
- Reprezentanți Primărie (Primarul, 2 – 3 specialiști)
- Comunitatea oamenilor de afaceri
- Instituții educaționale (directori instituții de învățământ)
- Cetățeni. (grupul va fi reprezentativ și va include tineri din cadrul Asociației de Băștinași, persoane dezavantajate, număr proporțional de femei și bărbați, reprezentanți ai diverse grupuri sociale sau etnice).

CIS își va desfășura activitatea în ședințe care se vor desfășura cel puțin o dată în 6 luni. Un rol important în procesul de implementare a strategiei îl are Consiliul Local, care se va ocupa nemijlocit de monitorizarea și evaluarea procesului de implementare a Planului de acțiuni. Competențele Consiliului Local se vor axa pe:

- Coordonarea activităților de antrenare a populației în acțiunile de realizare a proiectelor
- Promovarea dialogului permanent cu locuitorii, asigurarea transparenței în activitatea APL
- Încurajarea voluntarilor în diverse activități publice, inclusiv a băștinașilor plecați
- Stimularea și coordonarea conlucrării actorilor comunității în realizarea obiectivelor comune ale Strategiei
- Parteneriatul cu APL, ONG, agenții economici în cea ce privește implementarea, monitorizarea și evaluarea Planului de acțiuni a Strategiei.

Raportarea implementării strategiei se va efectua prin elaborarea și prezentarea de către responsabilii de implementare a rapoartelor către CIS privind realizarea Planului de acțiuni și a obiectivelor specifice. Anual CIS va prezenta Consiliul Local raportul de evaluare a implementării Strategiei.

Tabelul 20 Tipurile de raportări privind implementarea Strategiei

Obiect Monitoring	Elaborator/ Destinatar	Raport	Descriere
Realizarea obiectivelor	CIS și Consiliul Local	Rapoarte semestriale/ anual	Raport bazat pe analize, sondaje a locuitorilor pentru evaluarea impactului implementării strategiei
Realizarea acțiunilor, proiectelor	Responsabili de implementare	Raport semestrial sau după finisarea activității	Rapoarte prezentate de responsabilii de implementare privind îndeplinirea acțiunilor, proiectelor

Evaluarea implementării Strategiei se va efectua prin analiza indicatorilor de dezvoltare. Pentru fiecare acțiune planificată sunt stabiliți anumiți indicatori de implementare. În baza informațiilor furnizate de la responsabilii de implementare, beneficiari sau instituții specializate se vor stabili nivelul și gradul de implementare a acțiunilor și atingere a obiectivelor fixate.

Riscuri și Impedimente de Implementare

Realizarea efectivă a acțiunilor propuse în Strategia de dezvoltare poate fi împiedicată de prezența anumitor riscuri și impedimente de implementare. Riscurile și impedimentele aferente implementării strategiei de dezvoltare pot fi divizate în două categorii: (i) interne și (ii) externe.

Tabelul 21 Riscurile privind implementarea Strategiei

Domeniu	Descriere
Managementul implementării strategiei	<ul style="list-style-type: none"> • Confruntări de interese privind implementarea strategiei • Prevalarea intereselor personale • Resurse financiare limitate • Lipsa capacităților de atragere a investițiilor
Parteneriat	<ul style="list-style-type: none"> • Neconlucrarea autorităților publice locale cu sectorul de afaceri și comunitatea

Domeniu	Descriere
	<ul style="list-style-type: none"> • Indiferența și neimplicarea populației în susținerea activităților • Lipsa de experiență a structurilor societății civile și neimplicarea lor • Neimplicarea partenerilor internaționali
Dezvoltarea economică	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa interesului din partea comunității de afaceri în dezvoltarea bazei economice locale
Social	<ul style="list-style-type: none"> • Resurse limitate pentru acordarea asistenței sociale • Pauperizarea continuă a populației • Emigrarea forței de muncă
Mediu	<ul style="list-style-type: none"> • Populație neconștientizată privind efectele poluarea mediului
Cadrul politico-juridic	<ul style="list-style-type: none"> • Instabilitatea situației politice • Contradicția și instabilitatea legislației în vigoare
Relații parteneri externi	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa conlucrării cu autoritățile publice raionale și centrale • Neimplicarea partenerilor internaționali
Starea economiei	<ul style="list-style-type: none"> • Potențial investițional redus • Inaccesibilitatea piețelor de desfacere de peste hotare • Infrastructură de afaceri nedezvoltată • Risc de țară.

Anexa 1. Harta zonelor de management ale deșeurilor în profil regional

Anexa 2. Resurse, linkuri utile

Resurse și link-uri utile

- Lista ONG-urilor verzi din Moldova <https://www.greenngosofmoldova.org/ro/ong-uri/>
- Harta punctelor de colectare a deșeurilor electronice: <https://e-circular.org/harta-puncte-colectare/>

Cadrul juridic care reglementează domeniul managementului deșeurilor include:

- 1) Legea nr. 1515-XII din 16 iunie 1993 privind protecția mediului înconjurător;
- 2) Legea nr. 851-XIII din 29 mai 1996 privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător;
- 3) Legea nr. 1102-XIII din 6 februarie 1997 cu privire la resursele naturale;
- 4) Legea nr. 1540-XIII din 25 februarie 1998 privind plata pentru poluarea mediului;
- 5) Legea nr.1347-XIII din 9 octombrie 1997 privind deșeurile de producție și menajere;
- 6) Legea nr. 1236-XIII din 3 iulie 1997 cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive;
- 7) Legea nr. 40-XV din 19 februarie 2004 pentru ratificarea Convenției de la Stockholm privind poluanții organici persistenti;
- 8) Hotărârea Guvernului nr. 1296 din 20 noiembrie 2008, „Cu privire la modalitatea de percepere a plăților ecologice pentru importul mărfurilor care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului și pentru ambalajul mărfurilor de import din plastic și/sau „tetra-pack”;
- 9) prevederile Convenției de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase și eliminarea acestora la nivel național au fost transpuse prin Hotărârea Guvernului Republica Moldova nr. 637 din 27 mai 2003, care a aprobat Regulamentul privind controlul transportării transfrontaliere a deșeurilor și eliminării acestora, care stabilește mecanismul de implementare a prevederilor Convenției Basel, menit să asigure respectarea prescripțiilor privind securitatea ecologică în cadrul exportului, tranzitării și eliminării deșeurilor;
- 10) prevederile Convenției de la Stockholm privind poluanții organici persistenti la nivel național au fost parțial reflectate în Hotărârea Guvernului nr. 1155 din 20 octombrie 2004, care a aprobat Strategia Națională cu privire la reducerea și eliminarea poluanților organici persistenti și Planul Național de implementare a Convenției de la Stockholm privind poluanții organici persistenti, fiind distruse circa o treime din stocurile de pesticide contaminate cu poluanți organici persistenti (1293 tone) și eliminate 18660 unități de condensatoare electrice vechi ce conțineau bifenili policlorurați cu o greutate totală de 934 tone. Problema reducerii poluanților organici persistenti care se formează ca produse secundare în urma activităților nepremeditate ale industriei (PCDD — dibenzo-p-dioxine policlorurate, PCDF — dibenzofurani policlorurați, HCB — hexaclorbenzen și PCB — bifenili policlorurați) necesită o rezolvare prioritară în perioada 2010-2015.

Pentru susținerea proiectelor și inițiativelor de mediu și dezvoltare sustenabilă, stabilite în Strategie, în Republica Moldova activează mai multe asociații obștești care pot să ofere expertiza și asistența necesară, după cum urmează:

- AO EcoVisio <https://ecovisio.org/>
- A.O. Centrul de instruire și consultanță “E-CIRCULAR” <https://e-circular.org/>
- Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic din Moldova <https://ecopresa.md/>
- Alianța pentru Eficiență Energetică și Regenerabile <https://aeer.md/>

Anexa 3. Fișe de proiecte

Fișa de proiect 1.

Titlul proiectului:	Teren de joacă
Obiectiv:	Crearea unui teren de joacă în satul Dîșcova pentru asigurarea copiilor cu spațiu de joacă și recreere.
Localizare:	s. Dîșcova, r-nul Orhei
Succintă descriere proiect:	<p>Primăria comunei Puținței își propune implementarea unui proiect de reconstrucție a terenului de joacă pentru copii care la moment se află într-o stare deplorabilă. Amenajarea unui teren de joacă modern ar oferi nu doar bucurie copiilor, dar și loc sigur de joacă pentru copiii, spațiu de recreere pentru mame, bunici. Terenul are suprafața de 1400 m² cu un pavilion, tobogane și un balansor. Acestea au fost instalate în anul 2000, astfel ele necesită a fi reparate sau înlocuite cu altele moderne.</p> <p>Pe terenul de joacă este necesară instalarea nisipierelor. La moment sunt 2 create din anvelope de tractor. Cei 40 de copii din localitate nu beneficiază de activități desfășurate în aer liber pe terenul de joacă din cauza stării în care se află terenul la moment.</p>
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pregătirea și depunerea dosarului complet al proiectului 2. Semnarea contractului de finanțare 3. Formarea echipei de implementare/monitorizare 4. Lansarea proiectului 5. Atribuirea contractului de antrepriză și supraveghere tehnică 6. Nivelarea suprafeței terenului de joacă. 7. Achiziționarea și instalarea: <ul style="list-style-type: none"> • Pavilion 6m² • Nisipiere cu capac – 4 m² • Leagăne pentru un copil • Complex de joacă - 20 m² • Balansor 2.50 x 0.30 • Masă "floare" cu scăunele 8. Primirea predarea lucrărilor de construcție 9. Informare și vizibilitate 10. Raportarea și încheierea proiectului
Rezultate așteptate:	Creșterea nivelului de satisfacție a celor 40 de copii , 80 de părinți care vor beneficia de terenul de joacă amenajat. Creșterea nivelului de siguranță a vieții și sănătății copiilor la locul de joacă.
Statutul proiectului:	Este identificat terenul pentru construcția terenului de joacă. Este elaborat devizul de cheltuieli.
Responsabil și parteneri de implementare:	APL, directorul IET, donatori, comunitatea
Durată estimativă:	6 luni
Costuri estimative:	300 mii lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget local, programele guvernamentale: Dar 1+3, Satul European

Fișa de proiect 2.

Titlul proiectului:	Forarea fântânilor arteziene
Obiectiv:	Asigurarea cu acces la apă potabilă a 90–95% din gospodăriile din cadrul comunei, reducerea morbidității în rândul cetățenilor afectați de apa poluată din prezent
Localizare:	s. Puținței și s. Dîșcova, r-nul Anenii Noi
Succintă descriere proiect:	Primăria comunei Puținței își propune implementarea unui proiect de forare a două fântâni arteziene și instalarea unor filtre pentru purificarea apei. Fântânile existente nu aprovizionează toate gospodăriile cu apă, iar în perioada caldă în unele gospodării debitul de apă este mic, iar în unele sectoare practic nu ajunge apă. La moment doar 50 % din gospodării sunt conectate la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă, dar calitatea acesteia este nesatisfăcătoare. Acest proiect va elimina problemele curente legate de lipsa apei, asigurând astfel accesul la o sursă curată și sigură de apă pentru toți rezidenții comunei.
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none">1. Organizarea și planificarea ședințelor Consiliului local și al grupului de lucru comunitar2. Pregătirea și depunerea dosarului complet al proiectului3. Semnarea contractului de finanțare4. Formarea echipei de implementare/monitorizare5. Lansarea proiectului6. Atribuirea contractului de antrepriză și supraveghere tehnică7. Instalarea panourilor informative8. Lucrări de construcție și monitorizarea lor9. Primirea predarea lucrărilor de construcție10. Organizarea evenimentului de încheiere a proiectului11. Raportarea către donatori / finanțatori
Rezultate așteptate:	Sănătate îmbunătățită a populației locale care este afectată, într-o măsură sau alta, în prezent de boli legate de consumul de apă contaminată, aceste cazuri ar putea fi reduse substanțial. Îmbunătățirea condițiilor de trai pentru circa 40% din numărul de gospodării, care vor putea fi conectate la sistemul centralizat de aprovizionare cu apă, ceea ce înseamnă că oameni vor avea apă curată direct la robinet.
Statutul proiectului:	Sunt identificate terenurile pe care vor fi amplasate fântânile.
Responsabil și parteneri de implementare:	APL Puținței, Întreprinderea Comunală, Ministerul mediului, donatori, comunitatea, consiliul Raional
Durată estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	2,5 milioane lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget local, bugetul raional, programele guvernamentale: Dar 1+3, Satul European, parteneri externi, contribuția localității

Fișa de proiect 3.

Titlul proiectului:	Transportul rutier pentru comună
Obiectiv:	Procurarea unei unități de transport pentru necesitățile comunei Puținței
Localizare:	Comuna Puținței, r-nul Orhei
Succintă descriere proiect:	<p>Primăria comunei Puținței nu dispune de o unitate de transport pentru deplasarea la diferite activități a angajaților primăriei, copiilor și angajaților instituțiilor educaționale, căminelor culturale.</p> <p>Procurarea unei unități de transport ar facilita deplasarea colectivelor artistice din comună la diverse activități culturale organizate la nivel de raion /republică. De acest transport vor beneficia instituțiile educaționale care vor avea posibilitatea organizării excursiilor pentru copii / elevi.</p> <p>Locuitorii comunei vor beneficia de transport pentru organizarea pelerinajului. Astfel beneficiarii ar circula în condiții și în siguranță.</p>
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none">1. Scrierea demersului către diferite instituții și autorități publice2. Expedierea scrisorilor către Consiliul Raional, ministere de resort3. Colectarea resurselor4. Elaborarea unui proiect5. Procurarea unității de transport
Rezultate așteptate:	<p>O unitate de transport în gestiunea primăriei cu ajutorul căreia copiii/elevii și alți beneficiari vor fi transportați în siguranță.</p> <p>Promovarea comunei prin participarea la evenimente culturale organizate în afara localităților din comună.</p>
Statutul proiectului:	Este identificată necesitatea stringență
Responsabil și parteneri de implementare:	APL, ONG-uri locale, agenți economici, diaspora, ministerele de resort
Durăță estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	500 mii lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donații, investiții din diasporă

Fișa de proiect 4.

Titlul proiectului:	Crearea sistemului de canalizare pentru comuna Puținței
Obiectiv:	Construirea sistemului de canalizare pentru asigurarea evacuării apei uzate din gospodării, de la agenții economici și instituțiile din teritoriul comunei. Evitarea poluării apelor și solului.
Localizare:	Teritoriul comunei Puținței
Succintă descriere proiect:	<p>Construirea unei stații de epurare și a sistemului de canalizare. Pe teritoriul comunei este o stație de epurare care nu este amplasată corespunzător. La această stație sunt conectate doar o parte mică din numărul total de gospodării.</p> <p>Se preconizează amplasarea stației la marginea satului și conectarea a 420 de gospodării la sistemul centralizat de canalizare.</p> <p>Astfel se va asigura dezvoltarea sistemului de sanitație a gospodăriilor care nu vor polua apa subterană. Îmbunătățirea siguranței operării stației de epurare prin controlul descărcării apei în perioadele ploioase și a controlului de apă pentru necesitățile personale ale consumatorilor. Motivarea agenților economici pentru dezvoltare afacerilor în comună.</p>
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none">1. Crearea echipei de implementare2. Elaborare proiectului tehnic3. Elaborarea caietului de sarcini4. Monitorizarea lucrărilor5. Recepția lucrărilor6. Darea în exploatare7. Organizarea evenimentului de încheiere a proiectului8. Raportarea către donatori.
Rezultate așteptate:	Construcția stației de epurare și tratare a apelor uzate. Conectarea a 420 de gospodării la sistemul de canalizare. Îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai a locuitorilor. Micșorarea morbidității de diverse boli provocate de utilizarea apelor reziduale. Diminuarea poluării solului și a mediului.
Statutul proiectului:	Este identificat terenul pentru construcția stației de epurare.
Responsabil și parteneri de implementare:	APL Puținței, agenți economici, comunitatea, donatori
Durată estimativă:	Până la 60 luni
Costuri estimative:	6-7 mln lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Bugetul local, bugetul raional, bugetul de stat, donații, investiții din diasporă, fonduri UE

Fișa de proiect 5.

Titlul proiectului:	Salubritatea teritoriului comunei
Obiectiv:	Amenajarea intrărilor în localități, înverzirea teritoriului comunei prin sădirea unei fâșii forestiere pe marginea râului Cula.
Localizare:	Localitățile din componența comunei Puținței: s. Dîșcova, s. Puținței, s. Vîprova
Succintă descriere proiect:	<p>Dea lungul localităților din componența comunei Puținței trece râul Cula. Astfel primăria comunei își propune implementarea unui proiect care prevede sădirea unei fâșii forestiere pe marginea râului, câte 3 km pentru fiecare localitate: s. Dîșcova, s. Puținței, s. Vîprova.</p> <p>La fel se preconizează sădirea copacilor pe terenurile supuse alunecărilor:</p> <ul style="list-style-type: none">• s. Dîșcova – 15-20 h – 9000 puieti• s. Puținței – 6 h – 3800 puieti• s. Vîprova – 10 h – 6000 puieti <p>Pe teritoriul comunei se vor planta puieti de arțar, nuc, salcâm, frasin, tei.</p>
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none">1. Organizarea activităților de salubritate a teritoriilor2. Îngrijirea spațiilor verzi existente.3. Elaborarea nomenclatorului cu arbori, arbuști necesari4. Colectarea resurselor financiare5. Plantarea arborilor și arbuștilor6. Inaugurarea proiectului
Rezultate așteptate:	Diminuarea procesului de alunecare a terenurilor din localitate prin sădirea fâșiilor. Înverzirea teritoriului comunei.
Statutul proiectului:	Terenuri delimitate și identificate pentru sădirea arborilor.
Responsabil și parteneri de implementare:	APL Puținței, Întreprinderea Municipală, Ocolul Silvic, locuitorii comunei.
Durată estimativă:	24 luni
Costuri estimative:	5 milioane lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget local, programele guvernamentale: Dar 1+3, Satul European

Fișa de proiect 6.

Titlul proiectului:	Curățirea și amenajarea a 20 de izvoare
Obiectiv:	Aprovizionarea localnicilor cu apă potabilă. Sursă alternativă.
Localizare:	Comuna Puținței și localitățile vecine (Recea, Bujor, Capra)
Succintă descriere proiect:	<p>Pe teritoriul comunei Puținței sunt 20 de izvoare care la moment sunt într-o stare nesatisfăcătoare. Izvoarele din preajma satului Puținței se află la o distanță de aproximativ 1 km față de localitate, iar izvoarele din apropierea satelor Dîșcova și Vîprova sunt amplasate la o distanță de 2.5-3 km.</p> <p>Izvoarele necesită a fi îngrădite , astfel încât să nu aibă acces animalele. La fel este necesară conectarea la rețeaua electrică pentru a fi posibilă conectarea pompelor, a filtrelor și a camerelor de supraveghere.</p>
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none">1. Efectuarea analizei apelor din izvoarele de pe teritoriul comunei Puținței.2. Crearea echipei de implementare3. Elaborarea caietului de sarcini4. Organizarea activităților de salubritate a teritoriilor din preajma izvoarelor5. Curățarea izvoarelor6. Dotarea izvoarelor cu inele de beton7. Îngrădirea teritoriilor izvoarelor8. Conectarea la rețeaua electrică9. Dotarea izvoarelor cu rezervoare10. Reparația capitală a izvoarelor11. Monitorizarea lucrărilor și recepția acestora12. Darea în exploatare13. Organizarea evenimentului de încheiere a proiectului14. Raportarea către finanțatori.
Rezultate așteptate:	Asigurarea populației comunei Puținței cu apă potabilă
Statutul proiectului:	Sunt identificate locațiile izvoarelor.
Responsabil și parteneri de implementare:	APL, Întreprinderea Municipală
Durăta estimativă:	12 luni
Costuri estimative:	15-20 milioane lei
Potențiale surse de cofinanțare:	Buget local, programele guvernamentale: Dar 1+3, Satul European.